

ANUL XIII. No. 27.

Ianuarie-Martie 1916.

XIII - XVIII
1916 - 1923
Nr. 27 - 48

BULETINUL

SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

Sub îngrijirea D-lui

BC CONSTANTIN MOISIL Library Cluj

PROFESOR SECUNDAR, NUMISMAT-AJUTOR
AL ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE **F. GÖBL FIU**

19, Strada Regală, 19

1916.

C. 1658.

MONETELE REGILOR SCIȚI DIN DOBROGEA

REGELE TANUSA.

Cabinetul Numismatic al Academiei Române a dobândit de curând patru monete de ale regilor barbari din *Scythia minor* (Dobrogea), găsite la Cavarna, între Balcic și Mangalia. Trei dintre ele sunt dela regii Kanites și Sarias cunoscuți mai de mult, a patra dela regele Tanusa, care până acum a fost cu totul necunoscut.

Una din monetele lui Kanites (fig. 1) prezintă un tipar identic cu al celei publicată în 1855 de contele Uvaroff în monumentala sa lucrare asupra antichităților din Rusia meridională ¹⁾ și de Tachella în Revista Numismatică Franceză. ²⁾ Cealaltă (fig. 2) se aseamănă

Fig. 1.

Fig. 2.

mult cu o monetă aflătoare în muzeul din Sofia și publicată de d. Mușmov în Catalogul acelu muzeu. ³⁾ Singura deosebire este numai că pe reversul monetei noastre între făcliile zeiței Demeter se află un spic de grâu mai scurt, pe câtă vreme pe moneta din Sofia spicul este mai lung decât făcliile. De asemenea pe piesa noastră

¹⁾ Uvaroff, *Recherches sur les antiquités de la Russie méridionale*, p. 87 și tab. XXIII, 63.

²⁾ Tachella, *Cinq rois des Gètes* în *Revue Numismatique* 1903 p. 31.

³⁾ Mușmov, *Monete antice din Peninsula Balcanică* Sofia 1912 tab. XXXIX fig. 8 (în l. bulgară)

numele magistratului monetar nu este lizibil, sau poate n'a existat de loc, iar pe cea din Sofia se distinge bine: ΑΠΣ.

Moneta regelui Sarias (fig. 3) este identică cu o piesă aflătoare în Sofia și publicată mai întâi de Tachella în Revista Numismatică franceză ¹⁾. Faptul că moneda noastră dela regele Sarias provine din regiunea Cavarnei; că piesa publicată de Tachella a fost cumpărată din

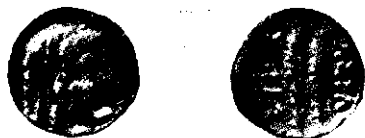

Fig. 3.

împrejurimile Balcicului, împreună cu monete dela regii Kanites și Charaspes; că tot la Balcic s'a găsit un Sarias la fel, acum proprietatea d-lui Dencoff directorul școlii bulgare de acolo; că în fine cu însumi am dobândit un bronz mic dela acest rege găsit în Mangalia; toate acestea dovedesc că regele Sarias uu poate fi despărțit de cei trei regi sciți: Kanites, Charaspes și Akrosas, ale căror monete s'au găsit în mod constant în această regiune.

Am lăsat pentru slârșit descrierea monetei celei mai interesante, dobândită de Cabinetul Numismatic al Academiei Române: a regelui Tanusa. (Fig. 4).

Pe față sunt reprezentate capetele suprapuse ale zeilor Demeter și Core, întoarse spre dreapta. Jos pe gâtul Demetrei se află o contramarcă rotundă cu capul lui Hermes, identică cu contramărcile ce apar adeseori pe monetele tomitane din cele mai vechi emisiuni.

Fig. 4.

Pe revers legenda ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΑΝΟΥΣΑ, Două fire de grâu cu foi și spice; jos numele abreviat de magistrat: ΒΑΚ.

Faptul că acest nume de magistrat apare și pe monetele lui Kanites, dovedește că regii Kanites și Tanusa au trăit la epoci apropiate, unul după altul.

Monumentele monetare ne-au descoperit până acum 5 regi ai Scițici-mici, cari s'au succedat probabil în ordinea următoare: Kanites, Tanusa, Charaspes, Akrosas și Sarias. Am studiat amănunțit toate monetele cunoscute ale acestor regi într'o comunicare rostită la

¹⁾ Tachella, Revue Numismatique 1900 tab. V, fig. 2.

Academia Română în ziua de 4 Martie a. c. 1) și am demonstrat că sunt contimporane cu monetele din orașele Tomis și Kallatis din primele emisiuni, adică datează din veacul al III-lea în. d. Cr. Prin urmare în acest veac există în Dobrogea noastră, în regiunea dintre Constanța și Balciu, un regat scit, ai cărui suverani influențați de cultura greacă au emis monete ce nu sunt de loc inferioare ca artă monetelor grecești contimporane.

M. C. SUTZU.

MONETE ȘI PODOABE
DELA SFÂRȘITUL VEACULUI AL XV-lea.
(TEZAURUL DIN ȚIFEȘTI, JUD. PUTNA)

Pe zi ce trece se vedește tot mai mult importanța deosebită ce au pentru istoria noastră tezaurele monetare, descoperite pe teritoriul românesc. Ele contribuie nu numai să lămurască diferite probleme de numismatică și de istorie monetară, dar foarte adeseori ne ajută să pătrundem mai adânc în tainele vieții politice, economice și culturale din trecut. Numeroasele descoperiri ce s'au făcut până astăzi în România, Transilvania, Bucovina și Basarabia — deși n'au fost încă studiate cu toată atenția cuvenită și mai ales nu s'a căutat a se stabili îndeajuns legăturile dintre ele — au permis cu toate acestea numismaților noștri, ca și celor străini, să explice anumite evenimente politice și stări culturale din antichitate și din timpurile mai noi, cari erau cu totul necunoscute sau în mare parte nelămurite.

Astfel, de pildă, tezaurele de monete antice, grecești și romane, au scos la iveală relațiuni comerciale de ale strămoșilor noștri Daci cu lumea greacă și romană, cari nu sunt menționate de alte izvoare istorice, precum și influențe culturale externe nebănuite, ce s'au exercitat asupra lor în diferite epoce ale antichității. Descoperirile de monete dace, la rândul lor, ne-au dat puțința să cunoaștem unele dintre monumentele cele mai prețioase ce ne-au rămas dela acest

¹⁾ M. C. Sutz, *Contribuția numismatică la istoria României transdunărene*. (Analele Academiei Române, XXXVIII).

popor străvechi; cu ajutorul lor putem să ne dăm și mai bine seamă de starea lui economică, de legăturile lui culturale și comerciale cu străinătatea, de gustul și tehnica lui artistică. În sfârșit tezaurele de monete medievale și moderne ne-au permis să reconstituim, măcar în parte, istoria noastră monetară dinainte și după întemeierea Principatelor; ne-au făcut cunoscut un domeniu, rămas mult timp cu totul necercetat, al activității culturale românești: monedăria și arta monetară; ne-au descoperit fenomene politice și sociale nebănuite, ca organizarea feudală a boierimei noastre vechi; au dat la iveală pentru anumiți Domni, cari abia erau amintiți de celelalte izvoare istorice, stări culturale și economice înfloritoare.

Și trebuie să se știe, că la noi, până nu de mult, descoperirile monetare au fost prea puțin urmărite, importanța tezaurelor monetare n'a fost îndecajuns apreciată, iar informațiunile ce le avem asupra descoperirilor mai vechi sunt foarte restrânse și în parte nesigure. În acelaș timp o neglijență condamnabilă a permis, și permite încă, diferiților agenți străini să cutreere țara și să adune pentru colecționarii din alte părți, monumentele noastre monetare, frustrând în chipul acesta știința românească de atâtea informațiuni prețioase, iar statul românesc de o bogăție ce nu se mai poate înlocui.

Prin urmare dacă în astfel de împrejurări neprielnice studiul tezaurelor monetare a putut da rezultate ca acelea menționate mai sus, ne putem lesne închipui cât de mult va profita știința noastră istorică, când descoperirile monetare vor fi urmărite sistematic și vor putea fi studiate în condițiuni favorabile.

* * *

Între ținuturile românești, cari au dat până acum la iveală un număr mai mare și mai variat de monete și tezaure, ținutul Vrancei ocupă un loc de frunte. S'au găsit în coprinsul acestei regiuni—după informațiunile ce am putut culege — o cantitate însemnată de monete antice, medievale și moderne, precum și numeroase tezaure monetare, cari toate dovedesc că din vremurile cele mai vechi și până în timpurile mai noi, ea a fost în legături strânse cu lumea civilizată.

Astfel, pentru a nu vorbi decât de descoperirile cele mai importante, voi aminti, că la Mărășești s'a găsit un mare tezaur de mo-

nete macedonene de aur, din veacul al IV și al III-lea în. d. Cr., dela regii Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimac ¹⁾; la Panciu s'a găsit un interesant tezaur de monete de argint de ale orașului Dyrachium, din veacul I în. d. Cr.; iar la Săscut un tezaur de monete romane imperiale ²⁾. Pe lângă acestea în diferite alte localități s'au descoperit în mod izolat monete dace, romane, bizantine, moldovenești, ungurești și turcești.

O nouă descoperire monetară vine să se adaugă acum la cele amintite mai sus și să confirme importanța Vrancei din acest punct de vedere.

În toamna anului 1912, cu ocazia lucrărilor pentru replantarea unei vii a d-lui N. Angonescu din satul Țițești, situat pe râul Putna la vre-o 18 Km. departe de Focșani, un țăran a găsit la adâncime de vre-o 40 cm. o piatră de râu scobită și acoperită cu o altă piatră, iar în scobitură un număr de monete mici de argint și mai multe obiecte de podoabă din acelaș metal. Pe acest teren fusese un vechi mitoc al mănăstirii Neamțu, în care au locuit călugări până la 1873, când statul a vândut locul actualului proprietar; mitocul a fost distrus de un incendiu în 1914. Mulțumită amabilității d-lui Romulus Voinescu, inspector general polițienesc, care între alte merite are și pe acela de a fi un mare admirator al lucrurilor de artă și un entuziast colecționar de monete, acest tezaur a putut fi achiziționat, aproape întreg, de Cabinetul Numismatic al Academiei Române. Monetele ce-l compun sunt de două feluri: aspri turcești dela sultanii Mahomed II (1451—1481) și Baiazid II (1481—1512) și dinari ungurești contimporani dela regii Matei Corvinul (1458—1490) și Vladislav II (1490—1516). Obiectele de podoabă sunt: două perechi de cercei, doi nasturi mari și opt nasturi mici, toate de argint.

Pentru a ne putea da seama în mod exact despre acest tezaur și a-i înțelege valoarea istorică, voi face mai întâi o descriere amănunțită a obiectelor ce-l compun și apoi voi căuta să stabilesc pe baza informațiilor scoase din studiul lor și din relațiile altor izvoare, data și importanța lui istorică.

¹⁾ Moisil, *Monete și Texaure monetare*, în Buletinul Soc. Num. Rom. 1914 p. 25.

²⁾ Moisil, *l. c.* p. 24 și 57 și 1916, p. 42.

1. Monetele.

Monetele găsite în tezaurul dela Țifești și aflătoare în Cabinetul Numismatic al Academiei Române sunt în număr total de 384 piese, dintre cari marea majoritate — 335 piese — sunt aspri turcești, iar restul de 49 piese sunt dinari ungurești.

Asprii sunt bătute din argint de bună calitate și au o formă rotundă foarte neregulată; ei au fost tăiați cu atâta neîngrijire încât tiparul nu acoperă aproape nici odată exact pastila monetară, iar multe piese au chiar unul sau mai multe colțuri. Diametrul lor variază între 9—12 mm.; iar greutatea între 0,72—0,77 gr. Toți prezintă un singur tip fără efigie (căci Coranul nu admite reprezentarea suveranului): pe fața monetei se află scris numele sultanului, iar pe revers dictonul: «Victoriile lui să fie glorioase», locul și data emisiunii.

După lectura d-lui G. Iogu, interpret la Ministerul de Externe și un foarte bun cunoscător al limbii turcești, cea mai mare parte din asprii dela Țifești au numele sultanului Baiazid II și numai câteva piese numele tatălui și predecesorului său, Mahomed II. Cât privește locurile de emisiune — după cum s'a constatat din cele 230 piese mai bine conservate — sunt următoarele: Adrianopol, Amasia, Angora, Constantinopol, Cratovo, Galipoli, Nevar (?) și Scopia.

Iată acum clasificarea acestor monete:

Fig. 1.

Mahomed II.

1. Mehemed-han bin sultan Murad. (Hanul Mahomed fiul sultanului Murad).

Az ze nasruhu (Victoriile lui fie glorioase). Duribe Constantiniè (S'a bătut în Constantinopol). Sene 886 (anul 886 = 2 Mart 1481—19 Febr. 1482).

AR. 13 mm. 0,76 gr.

Baiazid II.

2. Sultan Baiazid bin Mehemmed-han. (Sultannul Baiazid fiul hanului Mahomed).

Az ze nasruhu. (Victoriile lui fie glorioase). Duribe Amasia. (S'a bătut în Amasia). Sene 886 (anul 886 = 2 Mart 1481 — 19 Febr. 1482).

AR. 12 mm. 0,72 gr. Rău conservată.

3. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Ancara (Angora).

AR. 11 mm. 0,76 gr.

4. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Constantinie (Constantinopol). [Fig. 1].

AR. 12 mm. 0,77 gr. Library Cluj

5. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Cratovo.

AR. 10 mm. 0,70 gr.

6. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Edirne (Adrianopol).

AR. 12 mm. 0,76 gr.

7. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Gelibolu (Galipoli).

AR. 11 mm. 0,74 gr. Rău conservată.

8. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Nevar (?).

AR. 12 mm. 0,76 gr.

9. Ca mai sus.

Ca mai sus, dar locul de emisiune: Üsküb (Scopia).

AR. 11 mm. 0,76 gr.

Dinarul ungurești sunt și ei din argint bun și au cu toții acelaș tip: pe față stema Ungariei și numele suveranului, pe revers Maica Domnului cu pruncul în brațe și legenda PATRONA VNGARIE. Diametrul lor este de 16 mm., iar greutatea variază între 0,50 gr. — 0,71 gr.; unele piese ajung până la greutatea minimală de 0,36 gr., altele până la maximul de 0,78 gr. Nici una nu are data emisiunii, în schimb multe din ele prezintă diferite sigle și variante în legende, cari ne permit să deosebim următoarele categorii:

Fig. 2.

1. + Ω · ΜΑΤΗΙΘ · R · VNGAR

Scut scartelat, în primul cartier fasciat, în al doilea o cruce dublă, în al treilea două capete încoronate, în al patrulea un leopard; în centru scutului *corbul* cu inelul în cioc.

PATRONA | VNGARIE

Maica Domnului cu pruncul în brațe, amândoi încoronați. La dreapta K, la stânga ^P*

AR. 16 mm. 0,59 gr. (Fig. 2).

2. + Ω · Ω... R · hVNGAR

Ca mai sus.

PATRON |

Ca mai sus.

AR. 16 mm. 0,51 gr.

3. + M · MATHIE · R · VNGARIE

Ca mai sus.

PATRON | VNGARIE ·

Ca mai sus.

AR. 16 mm. 0,58 gr.

4. + Ω · ΜΑΤΗΙΘ · R · VNGARIE

Ca mai sus.

PATRON | VNGARIE

Ca mai sus, dar la dreapta K, la stânga P.

AR. 16 mm. 0,63 gr.

5. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΗΥΡΓΑΡ | ΠΑΤΡΟΡ | ΗΥΡΓΑ
 (sic). | Ca mai sus.
 Ca mai sus. |
 AR. 16 mm. 0,78 gr.
6. + Μ·ΜΑΤΗΘ·R·ΥΝΓΑΡΙΕ· | ΠΑΤΡΟΝ | ΥΝΓΑΡΙΕ
 Ca mai sus. | Ca mai sus.
 AR. 16 mm. 0,60 gr.
7. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΗΥΡΓΑΡΙΘ | ΠΑΤΡΟΡ | ΥΡΓΑΡΙΘ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la dreapta Β,
 la stânga Σ.
 AR. 16 mm. 0,51 gr.
8. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΗΥΡΓΑΡΙΘ | ΠΑΤΡΟΡ | ΗΥΡΓΑΡΙ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la dreapta Ρ,
 la stânga Β.
 AR. 16 mm. 0,51 gr.
9. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΥΡΓΑΡΙΘ | ΠΑΤΡΟΡΑ | ΗΥΡΓΑΡ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la dreapta Ρ,
 la stânga un scut fasciat.
 AR. 16 mm. 0,50 gr.
10. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΗΥΡΓΑΡ | ΠΑΤΡΟΡ | ΥΡΓΑΡ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la dreapta Κ,
 la stânga Α.
 AR. 16 mm. 0,58 gr.
11. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·Ο·R·Ο·ΥΡΓΑΡΙΘ | ΠΑΤΡΟΡ | ΥΡΓΑΡΙΕ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la dreapta Η,
 la stânga Α.
 AR. 16 mm. 0,59 gr.
12. + Ω·ΜΑΤΘΙΘ·R·ΗΥΡΓΑΡ | ΠΑΤΡΟΡ | ΥΡΓΑΡΙΕ
 Ca mai sus. | Ca mai sus, dar la stânga Μ.
 AR. 16 mm. 0,36 gr.

13. \pm $\Omega \cdot \Omega \text{ATHIQ} \cdot \text{R} \cdot \text{hVIRGARIQ}$

Ca mai sus.

PATROI Σ | VIRGARE

Ca mai sus dar în câmp la dreapta R, la stânga X.

AR. 16 mm. Rău conservată.

14. + $\Omega \cdot \Omega \text{ATHIQ} \cdot \text{R} \cdot \text{hVIRGARIQ}$

Ca mai sus.

PATRI Σ A (sic) | hVIRGA \otimes Ca mai sus dar la dreapta α . la stânga o floare de crin.

AR. 16 mm. 0,58 gr.

Fig. 3.

Vladislav II.

15. + M·WLADISLAV·R·VIRGARIE

Scut scartelat, în primul cartier fasciat, în al doilea o cruce dublă, în al treilea două capete încoronate, în al patrulea un leopard, în centru *leul* Boemiei.

PATRON | VNGARIE

Maica Domnului cu pruncul în brațe, amândoi încoronați. La dreapta K, la stânga Σ

AR. 16 mm. 0,52 gr. (Fig. 3).

16. Ω ·WLADISLAV·R·VIRGARIE

Ca mai sus.

PATRO Σ A | VIRGARIECa mai sus, dar la dreapta K, la stânga $\begin{matrix} M \\ AF \\ B \end{matrix}$

AR. 16 mm. 0,56 gr.

Fig. 4.

17. + Ω ·WLADISLAV·R·VNGARCa mai sus, dar în centrul scutului *avila* Poloniei.

PATRON | VNGARI

Ca mai sus, dar la dreapta K, la stânga M.

AR. 16 mm. 0,65 și 0,71 gr.

18. + M. VLADISLAV R. VNGARI

Ca mai sus.

PATRONA | VNGARI

Ca mai sus, dar la dreapta K,
la stânga h.

AR. 16 mm. 0,59 gr. și 0,64 gr.

* * *

Studiind mai de aproape cele două categorii de monete descrise mai sus, putem face următoarele deducțiuni cu privire la timpul când a fost îngropat tezaurul nostru:

Monetele ungurești nefiind datate, nu ne permit să fixăm decât în mod vag epoca tezaurului. Aceasta ar fi în cursul domniei celor doi regi, Matei Corvinul și Vladislav II, deci între anii 1458—1516. De oarece însă numărul monetelor dela Vladislav II este foarte restrâns (9 piese), față de cel al exemplarelor dela Matei (39 piese), suntem în drept să credem că tezaurul a fost îngropat în primii ani ai domniei lui Vladislav, atunci când monetele predecesorului său mai circulau încă. O confirmare a acestei concluzii ar constitui faptul, că nici unul dintre dinarii lui Vladislav II nu poartă data emisiunii, deși încă dela 1506 găsim astfel de monete datate ¹⁾.

Cu ajutorul monetelor turcești însă putem să stabilim mai precis epoca îngropării tezaurului. Mai întâi faptul că nici una din aceste monete nu este anterioară anului 1481, dovedește în mod evident, că tezaurul n'a putut fi îngropat înainte de acest an și că, prin urmare, monetele dela Matei trebuie să fie posterioare acestei date.

De altă parte lipsa de monete dela Selim I, urmașul lui Baiazid II, probează că ultimul an în care monetele noastre au circulat înainte de a fi puse în pământ, a fost anul morții lui Baiazid II, 1512. Prin urmare dela început monetele turcești, cari constituie partea cea mai mare a tezaurului, ne permit să reducem epoca lui la intervalul dintre 1481—1512. În acest timp cad și ultimii ani de domnie ai lui Matei Corvinul și începutul domniei lui Vladislav II, astfel că datarea concordă în totul cu cea rezultată din studiul monetelor ungurești.

Dar faptul că toate monetele turcești sunt din acelaș an (1481—

¹⁾ Rëthy, *Corpus Numorum Hungariae*, II p. 35.

1482), și nici una nu este dintr'o emisiune posterioară, ne permite să datăm tezaurul cu o precizie și mai mare. În adevăr dacă punem în legătură acest fapt cu constatările făcute mai sus: 1) că majoritatea monetelor ungurești sunt dela Matei și anume din timpul imediat anterior morții lui și 2) că monetele lui Vladislav nu sunt posterioare anului 1506, putem fixa ca dată probabilă a tezaurului anii 1490—1491.

2. Obiectele de podoabă.

În scobitura aceleiaș pietre și amestecate cu monetele, s'au găsit câteva obiecte de podoabă, lucrate și ele în argint: două perechi de cercei, doi nasturi mari și opt nasturi mici. Locul principal între aceste obiecte îl ocupă cerceii, cari și ca mărime și ca execuțiune sunt superiori celorlalte.

Amândouă perechile sunt lucrate din sârmă de argint groasă de 2½ mm. și împodobite cu ornamente făcute din sârmă mai subțire învârtită, din tuburi mici și din globule de argint. Deși aceste ornamente sunt diferite la fiecare pereche, totuș ele arată acelaș stil și aceeaș tehnică.

Cerceii din prima pereche (tabela I la mijloc) se prezintă astfel: O verigă de sârmă, cu diametru de 30 mm., care dela jumătate este lătită prin bătaia cu ciocanul și împodobită cu o mărgea lungă-reată de argint, bombată la mijloc și îngustându-se tot mai mult spre capete. Partea bombată a mărgelei este încinsă cu un brâu format din trei proeminențe conice în formă de ciorchine de struguri, ale căror baze sunt înconjurată de câte o spirală dublă de sârmă învârtită. Distanțele dintre ciorchini sunt umplute cu grupuri de câte trei tuburi mici, așezate unul peste altul în formă de triunghi, așa că dau impresia unor frunze trilobate. Suprafața mărgelei spre capete este și ea acoperită cu ciorchini și frunze, așezate astfel că fiecare ciorchine este îngrădit de câte trei frunze. Capetele mărgelei sunt legate de veriga cercelului prin sârmă subțire învârtită; cu aceeaș sârmă sunt legate și cele două sau trei frunze ce se află la un capăt și la celalalt al mărgelei. Acul menit să treacă prin gaura urechei lipsește la amândoi cerceii, în schimb veriga în care se prinde acest ac pentru a închide cercele, există. Greutatea cerceilor din această pereche este de 10,57 gr. și 10,70 gr.

Cerceii din perechea a doua (tab. I la margini) se disting prin faptul că în loc de mărgea au câte o rotiță triplă, lucrată din sârmă învârtită și decorată din distanță în distanță cu grupuri de câte cinci globule, lipite unele de altele în formă de cruce. Și aceste roțițe sunt legate de veriga cercelului cu sârmă subțire învârtită, care leagă în acelaș timp și cele trei frunze ce se află de o parte și de ceialaltă a roțițelor. Și aci acul lipsește, dar există cârligele de cari se legă și verigile în cari se închideă. Diametrul cerceilor este de 33 mm., iar greutatea de 12,50 gr. și 12,70 gr.

Nasturii cei mari au formă sferică și prezintă într'o parte un inel lungăreț cu ajutorul căruia se puteau coase de haină, iar în partea opusă o figură conică formată din patru globule. Diametrul fiecăruia este de 13 mm., iar greutatea de 1,85 gr. și 1,90 gr.

Nasturii cei mici, în număr de opt, sunt lucrați cu mai multă artă decât cei mari. Ei sunt formați din câte un nod de sârmă de argint împletit cu multă artă și având jos un vârî conic format din cinci globule, iar sus un inel lungăreț pentru a se putea fixa de haină. Diametrul fiecăruia este de 6 mm., iar greutatea 0,67—0,74 gr.

Ceeace te impresionează privind aceste obiecte de podoabă este de o parte gustul rafinat al ornamenticeii, de altă parte fineța execuțiunii. Și una și ceialaltă trădează o puternică influență orientală, ceeace ne face să credem că sunt lucrări de ale zlătarilor noștri, cari chiar dacă nu erau totdeauna originari din Răsărit, se inspirau însă din motivele orientale.

De sigur că podoabele acestea sunt contemporane cu monetele cu cari au fost găsite împreună; trebuie deci să vedem în ele niște prețioase modle ale artei bijuteriei dela sfârșitul veacului al XV-lea. Astfel tezaurul din Țifești ne permite nu numai să constatăm monetele ce aveau curs mai întins în țările noastre, în ultima decadă a acestui veac, ci în acelaș timp ne ajută să cunoaștem anumite podoabe feminine ce erau la modă atunci.

3. Valoarea culturală a tezaurului.

Importanța tezaurului din Țifești pentru istoria noastră culturală reiesă în mod evident din descrierea de mai sus.

Faptul că s'au găsit împreună cele două categorii de monete, asprii turcești și dinarii ungurești, nu trebuie să ne surprindă, de

oarece în a doua jumătate a veacului al XV-lea acestea erau monetele cari circulau în număr mai mare în țările noastre, disputându-și cuccirca pieței românești ¹⁾. De asemenea nu trebuie să ne surprindă lipsa totală de monete românești într'un tezaur găsit la granița dintre Moldova și Țara-Românească, căci în nici una din aceste două țări nu se băteau la sfârșitul veacului al XV-lea monete proprii. În Țara Românească monetăria încetase de a mai lucra încă înainte de 1450, iar în Moldova este foarte probabil că Ștefan cel Mare n'a mai emis monete după luptele cu Turcii. Este deci natural să nu se găsească nici o monetă moldovenească sau munteană în tezaurul nostru.

Am arătat în altă parte, ²⁾ că asprii turcești au început să circule la noi încă înainte de 1450 și că pe la sfârșitul veacului al XV-lea ei ajunseseră moneda curentă în amândouă țările noastre. Paralel cu asprii circulau însă și dinarii ungurești, cari intrau în cantități mari din cauza relațiilor strănse ale ambelor țări cu orașele săsești din Ardeal, în special cu Brașovul, Sibiul și Bistrița. Deci este iarăș natural, ca într'un tezaur dela sfârșitul veacului al XV-lea, să se găsească împreună amândouă aceste feluri de monete străine.

Dar tocmai modul cum este alcătuit acest tezaur, proporția în care sunt reprezentate cele două categorii de monete, ne descoperă situația ce aveau ele pe piața noastră. Numărul foarte mare al asprilor, față de cel al dinarilor, este dovada cea mai evidentă că cei dintâi erau cu mult mai căutați, decât cei din urmă. Un motiv al superiorității asprilor era de sigur situația politică și economică proponderantă a imperiului turcesc; dar în acelaș timp și valoarea intrinsecă a asprilor era mult superioară celeia a dinarilor. Dinarii ungurești se găseau într'o perioadă de decadență, căci suferiseră în cursul veacului numeroase reduceri, pe câtă vreme asprii erau încă în perioada cea bună, când mulțumită prosperității continue a imperiului turcesc, valoarea lor metalică nu fusese încă alterată.

De altfel este de ajuns să comparăm greutatea asprilor și a dinarilor din tezaurul nostru, pentru ca să ne convingem despre aceasta. De și asprii sunt inferiori ca tehnică, au o greutate cu mult

¹⁾ Moisil, *Contribuțiuni la istoria monetăriei vechi românești* în Buletinul Soc. Num. Rom. 1915, p. 27.

²⁾ Moisil, *l. c.* p. 28.

superioară dinarilor, așa că era natural să le facă o concurență zdrobitoare și să-i înlăture de pe piața noastră. Se explică deci cum au putut ei deveni moneda curentă în țările noastre și de ce toate tranșacțiile comerciale interne, începând din a doua jumătate a veacului al XV-lea și până târziu în veacul al XVII-lea, se fac aproape exclusiv în această monedă ¹⁾.

Dar în timpul când a fost îngropat tezaurul din Țifești, asprii reușiră să înlocuiască dinarii ungurești chiar și în comerțul țărilor noastre cu Ardealul. Din cauza valorii lor metalice superioare și a relațiilor comerciale foarte strâuse dintre țările noastre și orașele săsești din Ardeal, asprii pătrunseră acolo în cantitate atât de mare, încât regele Vladislav II s'a văzut nevoit să ia măsuri pentru a proteja dinarii împotriva concurenței mari ce le făceau asprii, chiar pe teritoriul coroanei ungare. Într'o ordonanță din anul 1505 trimisă orașelor săsești din Ardeal, regele constată că s'a introdus un mare număr de «monete străine sau turcești ce se chiamă asprii» (*monetas illas peregrinas sive turcas quas aspera vocant*), din care unele sunt false. Deci ordonă ca toate aceste monete, atât cele bune cât și cele false, să fie scoase din circulație și înlocuite cu dinari ungurești ²⁾.

La acest ordin însă orașele săsești s'au grăbit să răspundă, rugând pe rege să le permită întrebuințarea asprilor în comerțul cu țările românești, căci altfel ar fi nevoite să înceteze orice relații comerciale cu aceste țări și ar ajunge în cea mai mare sărăcie ³⁾.

Această situație predominantă pe care asprii turcești au câștigat-o la sfârșitul veacului al XV-lea, este în chip evident confirmată de tezaurul din Țifești.

Cât privește obiectele de podoabă, găsite în acest tezaur, sunt de sigur bijuterii ce erau la modă pe la sfârșitul veacului al XV-lea. Nu avem portrete de femei chiar din acel timp, cari să confirme întrebuințarea acestor fei de bijuterii, dar cel puțin nasturi de argint identici găsim, ceva mai târziu, între podoabele Doamnei Milița a lui Neagoe Basarab și ale ficei sale, în portretul ctitoricesc dela mânăstirea Ostrovu (Vâlcea). Amândouă au marginile gulerului dela mantale decorate cu nasturi mari de argint, întocmai ca cei dela

¹⁾ Cf. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării-Românești*, în *Analele Acad. Rom.* XXXII, capitolul Documente, *passim*.

²⁾ Iorga, *Docum. Iheruzaki*, XIV 1, p. 171.

³⁾ *Ibidem*.

Țifești, înșirați unul lângă altul, iar pieptarele par a fi împodobite cu nasturi mici de argint, tot cam la fel cu cei mici din tezaurul nostru ¹⁾..

N'am găsit până acum nici un portret femeiesc cu cercei în felul celor din tezaurul din Țifești, dar nu încapе îndoială că și aceștia se purtau de domnițele și jupânele noastre.

Astfel și din acest punct de vedere tezaurul din Țifești are o importanță culturală, căci fixează în mod precis data unor obiecte de podoabă, cari de-și cunoscute, nu se puteau până acum data cu siguranță. De sigur că acest fel de bijuterii s'au purtat și într'o epocă posterioară tezaurului nostru, dar pentru noi este important faptul, că încă din veacul al XV-lea ele erau la modă în țările românești.

CONST. MOISIL.

MEDALIA Dr. C. I. ISTRATI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În Buletinul Societății Numismatice Române din 1915, d. G. Bechcanu a publicat o scurtă descriere a medaliei ce s'a bătut la 1906 în onoarea d-lui Dr. C. I. Istrati, comisarul general al Expoziției naționale din acel an. Deoarece această medalie este foarte însemnată atât ca simbol, cât și ca valoare artistică, cred că nu va fi inutil să revin cu o descriere mai amănunțită a ei, mai ales că după părerea cunoscătorilor, este una din cele mai reușite din câte s'au bătut în țară sau în străinătate pentru noi.

După munca întinsă și fără preget depusă de d. Dr. Istrati în reușita Expoziției naționale din 1906, membrii juriilor și expozanții mai însemenați s'au consfățuit, cum să-și arate admirația și recunoștința lor către făuritorul acestei frumoase și multiple manifestări a Neamului Românesc de peste tot.

Comitetul de președinții juriilor a plănuît atunci, dacă lumea va fi darnică, să se adune un fond cultural, și în orice caz să se bată o medalie de aur cu chipul d-lui Dr. Istrati care să i se ofere ca un deosebit omagiu, iar toți admiratorii și expozanții să semneze într'un album frumos care să i se dea odată cu medalia.

¹⁾ Copie la Casa Școalelor, pictată de d-ra C. Brașoveanu.

Sedința acestui comitet, din care făceau parte P. S. Sa Episcopul Pimen (actualmente Mitropolitul Moldovei) și d-nii Ing. A. Saligny, D. Dissescu, M. C. Sutz, E. Pangrati, etc., s'a ținut la 20 Octombrie 1906 în casa d-lui general C. Brătianu. Cu adunarea fondurilor a fost însărcinat subsemnatul, căruia i s'a dat și delegația de a căuta artistul care să graveze și institutul unde să se bată monumentul, ce trebuia să însemneze un sentiment atât de ales.

Se întâmplase ca unul dintre cunoscuții medaliști străini, artistul Schraf, să fi murit cu puțin înainte și nimeni dintre noi nu cunoștea pe artiștii tineri; dar cum o școală bună exista la Viena, mi s'a recomandat să merg în primul rând acolo, mai ales că medalia trebuia executată într'un timp foarte scurt.

Pe atunci în țară nu aveam alți artiști în această ramură decât pe d-nii Storck și Späthe. D-l Storck a fost invitat să facă un proiect, dar nu s'a putut angaja să bată medalia în scurtul timp ce i se punea la dispoziție.

Pe la sfârșitul lui Octombrie am plecat la Viena și în cercul cunoștințelor mele de acolo, între cari socoteam mulți amatori și cunosători de artă, am aflat adresa d-lui Ștefan Schwartz, profesor la Kunstgewerbeschule. După ce am vizitat atelierul său personal din localul școlii (Stubenring) și am văzut multe medalii, plachete, basoreliefuri, statui, etc., m'am convins curând că am găsit artistul ce căutam. D-l profesor St. Schwartz era atunci în deplinătatea renumelui său, în urma unei activități îndelungate, fiind foarte apreciat chiar în Franța și Anglia. Nu de mult lucrase o plachetă comandată de Asociația Sculptorilor Francezi, cu ocazia unei expoziții, și avea comenzi chiar din America; la noi însă era — și mi se pare că a rămas — necunoscut.

Pe cât de amabil a fost cu mine în a-mi arăta lucrările și arta lui, pe atât am avut să lupt cu el ca să-l decid, să-mi facă o medalie după fotografie și într'un timp de două luni. De mult nu mai lucra decât după natură și-i venea greu să se abată de la norma-i și mai ales pentru o medalie atât de însemnată. Mulțumită insistenței mai multor prieteni s'a decis în sfârșit să accepte comanda.

După o prealabilă înțelegere asupra cuprinsului medaliei, cât am mai stat la Viena, artistul mi-a făcut un desen-proiect al celor două fețe. La chipul d-lui Istrati nu se încăpea multă compoziție; greul a fost la reversul medaliei. Pentru acesta a făcut mai multe proiecte și

ceasuri întregi am plănuit împreună ce să punem și cum să reprezentăm? Multe lucruri ce i se păreau că nu se potrivesc, s'au pus după insistența mea — țineam la ele căci priveau expoziția — și s'a văzut apoi în plastica dată de el, că mergeau foarte bine. Era poate puțin adevăr în complimentul ce mi-a făcut cu gentileța-i caracteristică, atunci când mi-a dat medalia: că ea este, în ce privește compoziția, mai mult opera mea decât a lui.

Medalia a fost terminată abia la sfârșitul lui Ianuarie 1907, așa că la serbarea în onoarea d-rului Istrati i s'a dat acestuia cutia goală și tocmai la 11 Februarie i s'a înmănat și medalia.

* * *

Medalia este de format mare, 90 mm., în diametru și de 3½ mm., în grosime pe muche și n'are cerc pe margine. Macheta a fost lucrată de două ori mai mare și a fost redusă la aceste dimensiuni în stanțele de oțel. (Tab. II).

Pe față reprezintă chipul d-lui Dr. Istrati, foarte bine reușit, bust în profil puțin întors spre dreapta. Haina, redingotă cu un semn de decorație la butonieră; cravata, funda albă cunoscută a d-sale. În câmpul din stânga stă scris pe două rânduri:

DR. C. I. ISTRATI

iar jos la dreapta semnătura artistului:

ST. SCHWARTZ.

Reversul înfățișează un Roman voinic, îmbrăcat în togă și stând pe un jeț; toga lui la spate acoperă jețul. Capul îi este încoronat cu o coroană de lauri, iar pe genunchi ține un pergament cu descrierea Expoziției, unde se vede tot trecutul Neamului dela 106—1866—1906. Pergamentul atârână spre dreapta și într'însul mai este loc să se scrie viitorul României. Maturul Roman, cu fața rasă (în proiectul primitiv era cu barbă și mustăți) privește cu atenție spre fund, unde se văd construcțiile Expoziției, figurate pe al doilea plan, în relief mic, dar foarte plastic și lucrat cu multă delicatete. Acestea sunt alcele și scările ce duc la Palatul Artelor, care arc în dreapta lui Cula și alte construcții, iar în fund boschete și altă plantație. Compoziția și plasticitatea dau reversului o valoare artistică superioară; profesorul Schwartz era mândru de el și a ținut să-și pună sem-

nătura și pe această parte. Sus pe spațiul liber al cerului a scris următoarea legendă în relief:

COMISARULUI GENERAL AL
EXPOZIȚIUNEI JUBILIARE 1906,
OMAGIU DIN PARTEA JURILOR,
EXPOZANȚILOR, COLABORATORILOR ȘI
ADMIRATORILOR SĂI.

Când gravarea ambelor fețe a fost gata, mi s'a trimis o fotografie de probă ¹⁾. Am dat bun de reprodus și s'a bătut în atelierul monetăriei statului din Viena o medalie de aur și 35 de bronz. Medalia de aur cântărește 320,3 gr. aur masiv (14 carate) și a costat numai materialul 1108,25 lei. Cele 35 medalii de bronz au costat în total 350 lei, iar pentru lucru profesorul Schwartz a primit 3000 lei. Împreună cu albumul, diploma specială, publicațiile și drumurile, cheltuelile s'au urcat ceva peste suma de 6000 lei, ce se adunase prin subscripție publică. Din această cauză am fost nevoit să pun în vânzare vreo 20 de medalii de bronz, cu prețul de 12 lei exemplarul, pentru a acoperi toate cheltuelile.

* * *

Medalia de aur s'a oferit d-lui Dr. Istrati cu ocazia unei serbări, la 11 Februarie 1907, chiar în Laboratorul de chimie, fiind de față mulți dintre subscriitorii și admiratori. S'au pronunțat mai multe cuvântări și, dacă nu mă înșel, medalia i-a fost predată de generalul C. Brătianu. Am avut satisfacția să constat cu acea ocazie, că medalia a fost găsită de toți foarte reușită și admirată ca o adevărată operă de artă. Ea se bucură până astăzi de un loc de frunte în seria medaliilor românești. Exemplarele de bronz au fost împărțite la câți va subscriitorii și amatori, iar câteva vândute la colecționarii cunoscuți. Mulți mi-au cerut exemplare de argint, dar nu s'a bătut nici unul, iar cele de bronz sunt și ele epuizate. Stanțele de drept sunt proprietatea noastră, dar au rămas depuse în muzeul din palatul monetăriei statului austriac, unde se păstrează timp de zece ani.

¹⁾ Artistul a avut gentileța a-mi lăsa mie prima probă în plumb, care redă și fața și reversul mult mai bine decât aurul și bronzul.

Aș dori ca la împlinirea acestui termen (Ianuarie 1917), Societatea Numismatică Română — căreia i-am trecut toate actele și hârtiile privitoare la această medalie — să intre în posesiunea stanțelor și atunci să bată un număr de exemplare de argint și de bronz, pentru ca această frumoasă și interesantă operă de artă să se poată răspândi în cercuri cât mai largi ¹⁾.

G. MURGOCI.

ORAȘUL ISTROS ȘI IMPORTANȚA LUI MONETARĂ

— TRADUCERE DUPĂ B. PICK — ²⁾

1. Istoric.

Nu s'a putut stabili încă cu siguranță locul unde a fost așezat vechiul Istros. Inscripțiuni cu numele acestui oraș s'au găsit în regiuni cu totul depărtate unele de altele, și chiar dacă parte din ele ar fi fost transportate acolo, totuș se poate admite că o regiune întinsă ținea de oraș. Locul unde s'a găsit inscripția cea mai veche și mai importantă, decretul în onoarea lui Aristagoras, este satul Caraharman, cam două mile spre sud de capul Midia. ³⁾ În acest loc

¹⁾ La redacția Buletinului se ține de pe acum o listă la dispoziția persoanelor cari ar dori să se înscrie pentru această medalie.

²⁾ În Buletinul nostru din anii 1911 și 1912 s'au publicat în traducere interesantele studii ale cunoscutului numismat d. B. Pick, asupra monetăriei provinciei Dacia și asupra istoriei monetare a orașelor grecești din Moesia inferioară, studii ce apăruseră în momentala operă redactată de acest numismat în colaborare cu d. K. Regling și intitulată *Die antiken Münzen Nord-Griechenlands*. (Dacien und Moesien).

Continuăm aștezi această publicare dând traducerea studiului privitor la numismatica orașului Istros, care credem că va interesa în mod special pe cititorii noștri, și pentru motivul că încă de anul trecut d. V. Pârvan, directorul muzeului de anticități din București, a început să desgroape ruinele acestui vechi oraș și săpăturile d-sale promet să dea cele mai interesante rezultate.

³⁾ Publicată de Tocilescu în *Archeol. epigr. Mittheilungen* (1882) 37, 35 și menționată de Sützu în *Revue archéol.* 1881 p. 302. Sützu a remarcat cu dreptate, că inscripția este din Istros, de și nu cuprinde numele orașului, căci deasupra decretului se află gravată marca orașului: o acvilă ciugulind un delphin.

credea Becker, când încă nu se descoperise inscripția, că a fost așezat vechiul Istros, bazându-se pe afirmațiunea lui Strabo, care spune că orașul era la o depărtare de 500 de stadii dela gura sudică a Dunării¹⁾ Chiar dacă Ἱερόν ἁγίον (gura sfântă) a lui Strabo și Ptolemeu ar indica probabil brațul sf. Gheorghe, totuș nu știm în ce loc se găsea pe vremea aceea gura acestui braț; numai atâta se poate spune cu siguranță, că pe vremea Romanilor Delta nu era așa de mult înaintată în mare ca astăzi. Prin urmare când socotim distanța nu trebuie să plecăm dela reginnea schimbătoare a gurilor Dunării, ci dela un punct fix, orașul Tomis, a cărui poziție este cu siguranță Constanța actuală. După Strabo, cu care concordă și Ptolomeu, Istros se află la 250 de stadii dela Tomis. Aceasta ne-ar duce departe spre nord prin Caraharman în ținutul satului Casapchioi, unde s'au găsit câteva inscripții din epoca romană. De aceea se presupune că în acest din urmă loc a fost vechiul Istros²⁾ Dar nici această părere nu este absolut sigură, căci indicațiunile lui Arrianus și ale altor scriitori posteriori îl pun și mai departe spre nord³⁾; ar putea fi localitatea Caraburun, unde Peters a observat zidării și alte urme ale unei așezări antice importante.⁴⁾ Trebuie dar să așteptăm până ce descoperiri și cercetări mai întinse vor aduce mai multă siguranță; de asemenea ar trebui să se țină seamă că portul principal al orașului și-a putut schimba poziția în diferite timpuri, deoarece schimbările de teren în cursul celor o mie de ani, cât a durat orașul, au putut fi destul de considerabile pentru a provoca o strămutare a portului.

În tot cazul determinarea precisă a localității ar fi foarte importantă, căci numai atunci ne-am putea da seamă pe ce căi s'au desfășurat relațiunile orașului cu teritoriul vecin și cu barbarii dela Dunăre, și ce schimbări a suferit coasta mării în antichitate. Atâta numai se poate spune, că nu numai regiunea Deltei, dar și coasta sudică a Dobrogei avea atunci altă înfățișare decât astăzi. Ori unde

¹⁾ Strabo VII, 6, 1.

²⁾ C. I. L. III Suppl. p. 1357; Tocilescu *Arch. épigr. Mitth.* (1895) 88, 12. Foarte aproape de aci, la Caranasuf, 1-a fixat și Dejardins; tot acolo Müller, *Ptolemaios I* p. 461. Ultimele cercetări confirmă această părere. (N. R.).

³⁾ Arrian, *Periplus* 35 dă depărtarea de 300 stadii; în *Itinerarium Antonini* p. 227 sunt 36 mii de pași (=288 stadii); în *Tabula Peutingeriana* 40 mii de pași (=320 stadii)

⁴⁾ Peters, *Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha* p. 141.

I-am fixa, la Casapchioi sau mai la nord, Istros se află astăzi de parte de mare, în niște lagune despărțite de mare printr'un întins teren mlăștinos. 1) În timpul lui Strabo se putea merge dealungul țărmului dela Tomis la Istros, deci lacul Sinoe nu putea fi lagună; se poate să fi existat atunci părți din marele grind care începând la N. de Capul Midia merge până la gura Portița, și cari se înfățișau ca un șir de insule mici, dar șirul acesta nu era încă închis și la sud nu era unit cu uscatul. 2) Lacul Razelm, în care se varsă Dunavățul, există însă atunci, dar din descrierea încurcată a lui Plinius despre lacul Halmyris, care desigur se rapoartă la el, nu se poate recunoaște ce întindere avea și în ce chip era el și prelungirile lui (Golovița și Smeica) despărțite de mare.

În vremea când s'a înființat orașul Istros, adică cu vreo 700 de ani mai înainte, forma coastei și situația navigației trebuie să fi fost cu totul altfel, căci după cum au înființat Milesienii cele două colonii nordice Tyras și Borysthenes-Olbia în scop de a domina comerțul pe fluviile cu același nume, tot așa orașul cel mai sudic dintre celelalte trei, înființate cam în același timp (Istros, Tomis și Kallatis), trebuia să servească de antrepozit comerțului pe fluviul Istros, de aceea se și numia Ἰστρος sau Ἰστροίη. 3) Deoarece în regiunea Deltei nu se putea înființa un port bun, coloniștii se așezară mai la sud-vest, pe pământul Dobrogei. Dar scopul nu și-l puteau realiza decât fiindu-le accesibilă marea și având legătură cu fluviul Istros. De aceea lacul Razelm, pe care-l domină orașul și care poate era privit ca un braț al Dunării, trebuie să fi fost unit atunci, mai bine decât astăzi, cu fluviul principal printr'un braț navigabil. Nici împrejurările geologice, nici tradiția nu înlătură presupunerea, că așa era situația în timpul înființării orașului, adică în veacul VII-lea î. d. Cr. Pe câtă vreme astăzi localitatea Casapchioi și satele dela nordul lagunelor Dobrogei nu au și nu pot avea nici o importanță pentru traficul pe Dunăre, în timpurile antice orașul și fluviul erau unite între ele.

Herodot putea spune că fluviul Istros se varsă în Pontul Euxin

1) Cf. Matei M. Drăghiceanu. *Harta geologică a regatului României* în Jahresbericht der K. K. Geologischen Reichsanstalt, vol. 40 (1890)

2) Strabo VII, 6, 1.

3) Skymnus v. 767—8.

acolo unde locuiesc Istrienii, coloniști milesieni, 1) și timp de veacuri în urmă Istrienii numiau fluviul Istros numai simplu «râul» (Ἰστρῶς) 2) și îi gravau imaginea pe monete. Cu timpul orașul pierdu mult din importanță, de sigur din cauza modificării formei coastelor. Pe vremea lui Strabo Ἰερόν στόμα, brațul Sf. Gheorghe, era privit ca gura cea mai sudică a Dunării; brațul care se vărsa în lacul Razelm (Dunavățul) și chiar lacul nu mai aveau nici o valoare pentru comerțul cu Dunărea; tot așa nici orașul Istros; singur numele mai amintează că a fost înființat pentru a domina acest comerț.

Numele primitiv al orașului ca și la Tyras și Borysthenes (Olbia) era acelaș cu al fluviului, adică Ἰστρῶς. Monetele însă arată că numele oficial, cel puțin din veacul al IV-lea până în al II-lea, era ἸΣΤΡΗ; poate pentruca să se deosebească oarecum numele orașului de numele fluviului. La scriitori predomină numele Ἰστρῶς; așa este numit orașul de Aristotel și Skymnus; tot așa trebuie complectat și la Skylax 3). Se pare că și în timpul Romanilor se numia tot așa. Monetele imperiale nu ne descoperă nimic în această privință, deoarece în mod constant întrebuițează numele etnic ἸΣΤΡΗΝΩΝ; singura inscripție cu numele orașului ne dă însă ablativul *Histro*; și la cei mai mulți scriitori găsim forma Ἰστρῶς, latinește *Histros*; o singură dată avem Ἰστρῶν 4) Numele de *Histropolis*, ce-l găsim la Mela și Plinius, cari de sigur se bazează pe Agrippa și care se află și în Tabula Peutingeriană și la Ravenat 5) n'a fost niciodată purtat de oraș. Cu toate acestea era cel mai potrivit pentru a deosebi bine orașul de fluviu.

Istros a fost o colonie milesiană; aceasta o arată atâta Herodot cât și Skymnus și geografii de mai târziu 6) Acest fapt corespunde și cu forma ionică a numelui orașului pe monete: ἸΣΤΡΗ și ἸΣΤ-

1) Herodot II. 33

2) Decretul lui Aristagoras, la Tocilescu l. c.

3) Aristoteles, *Polit.* VIII, 6; Skymnus v. 767/8; Skylax 67.

4) Archeol. epigr. Mitth. 1844 87, 11; Strabo VII, 6, 1; Ptolemeu III, 10 3; Appianus *Illyr.* 30; Anonymus, *Periplus* 70, 71; Stephanus Bizant. — La Ammianus XXII, 8, 43 *Histros*; Eutropius XVI, 10 și Rufius Festus, *Pred.* 9 *Histrum* (la acuzativ); forma Ἰστρῶν (*Histria*) o da periplusul lui Arrian 35.

5) Mela II, 2, 5; Plinius VI, 11, 44 și VI, 12, 79; Tab. Peuting.: *Histropolis*; Ravenat IV, 6 și V, 11 *Istriopolis*; Itinerar Antonin p. 227 *Historio* (greșit).

6) Herodot, Skymnus, Strabo, Mela, Plinius, Stephanus Bizant. la locurile citate.

PIHNQN; cu limba din inscripția lui Aristagoras; cu $\varphi\upsilon\lambda\eta$ Ἀγικωρέων; cu cultul lui Apollon și cu stema orașului (acvila ciugulind delfinul) ce se observă și pe monetele altor colonii milesiene. Asupra acestui punct vom mai reveni.

Cu privire la epoca întemeierii orașului Skymnus spune (V, 769—772): «Orașul acesta a fost întemeiat de Milesieni atunci când armata barbarilor Sciți a trecut în Asia urmărind pe Cimerienii ce fugiau din Bospor».

Din acest pasagiu s'ar putea deduce că orașul a fost înființat în a doua jumătate a veacului al VII-lea; dar fixarea datei la un anumit an (633) — când pune Eusebius năvălirea Sciților — nu pare a fi întemeiată. Tot atât de puțin temei se poate pune pe afirmarea lui Eusebius, că Istros s'ar fi întemeiat la 654, adică în acelaș an cu Borysthenes, Lampsacus și alte colonii milesiene; Eusebius prin aceasta n'a făcut decât să grupeze un număr de întemeieri de colonii în acelaș an; desigur că ele sunt din aceeaș epocă, dar e greu de admis că pot fi din acelaș an.

Despre desvoltarea pe care a luat-o colonia în primul timp și despre modul cum și-a îndeplinit rolul față de comerțul milesian, nu ni s'a transmis nici o informație. Se pare însă că a prosperat repede, căci numele i-a devenit în curând cunoscut chiar în Grecia. Astfel Herodot ca să prezinte mai clară descrierea gurilor Dunării, menționează acest oraș, iar Aristotel pune între modelele de organizare obligarhică și pe cea din Istros. Chiar barbarii aveau pentru Istrieni o considerație deosebită și aceasta rezultă din afirmația lui Herodot, că mama regelui scit Skyles era o grecoaică din Istros¹⁾ Stăpânirea Odrizilor — de cumva se va fi întins până aci — n'a putut dura multă vreme, căci pe la 400 în d. Cr. orașul bătea deja monete proprii. Cam în acelaș timp sau puțin mai târziu pare să se fi întâmplat trecerea dela oligarhie la democrație, cum ne arată Aristotel²⁾. Povestirea lui Instinus, că regele scit Ateas, strâmtorat de Istrieni, ar fi cerut ajutorul regelui macedonean Filip II și că după aceea nu s'a ținut de făgăduință, s'ar putea referi la orașenii din Istros, dacă autorul n'ar menționa un *Istriarum rex*. Cum însă

¹⁾ Herodot IV, 78.

²⁾ Aristoteles, *l. c.*

nu poate fi vorba despre așa ceva nici în timpul organizării oligarhice, nici în al celei democratice, trebuie să admitem că este vorba de un popor barbar de pe fluviul Istros.

Monetele și afirmațiunea lui Aristotel dovedesc că orașul era în acel timp autonom. Dar Lysimac a pus capăt acestei autonomii, de care orașul s'a bucurat și sub Alexandru cel Mare, ca și celelalte orașe grecești. Este adevărat că Istros a luat parte la revolta Kallatienilor, dar în curând i-a părăsit; dar chiar dacă a fost tratat mai bine decât Kallatienii nu și-a redobândit autonomia deplină decât după moartea lui Lysimac.

Curând după aceasta orașul intră din nou în alianță cu Kallatienii, pentru a sprijini pretențiunile acestora asupra orașului Tomis contra Bizantinilor. 1) Relațiunea despre aceasta face impresia ca și cum Istrienii ar fi fost pe atunci într'un fel de dependență față de Kallatieni, căci este de mirare cum de n'au reclamat pentru dânsii excelentul port locuit de compatrioți Ionieni și poate chiar construit de Istrieni, ci au luptat pentru vecinii dela sud, Dorienei. Războiul s'a terminat cu victoria Bizanțului și probabil că în urma acestui război Tomis a devenit independent.

Istros, după cum dovedesc monetele și inscripțiile, și-au păstrat autonomia; cum însă mai înainte era într'o stare inferioară față de Kallatis, de acum superioritatea trece tot mai mult la Tomis. Inundațiile și împotmolirile vor fi contribuit mult la căderea orașului Istros, pe câtă vreme Tomis cu coastele sale puternice nu putea fi atins de asemenea schimbări.

O altă știre despre soarta orașului ne dă inscripțiunea dela Caraharmian, menționată mai sus. Aflăm dintr'însa că orașul a fost atacat de dușmani; aceștia însă s'au retras probabil în urma unei despăgubiri de război oferită de cetățenii mai cu vază, dar au mai stăpânit vreo zece ani regiunea din vecinătate și aceasta însemna o amenințare continuă pentru Istrieni. Chiar la începutul acestor vremuri grele, când mulți locuitori părăsiseră țara, Aristagoras, fiul lui Apaturios, se întorsese din străinătate și-și câștigă cele mai mari merite prin întărirea orașului, prin însărcinări sacerdatale, prin misiuni și liberalități de tot felul. Când pericolul a fost înlăturat în urma retragerii dușmanilor, s'a redactat și afișat în onoarea lui acest

1) Memnon, *Fragm.*, 21.

decret, din care ni-s'a păstrat o bună parte. Din nenorocire epoca acestor evenimente nu s'a putut încă fixa cu siguranță.

Inscripția, ca cuprins, aduce mult cu celebrul decret din Olbia pentru Protagenes, care adusese orașului său servicii identice în timpul năvălirii Galilor¹⁾ Dacă, precum s'a admis de unii, aceste năvăliri s'au făcut de urmașii lui Comontorius din Tyllis, evenimentele din Istros nu pot avea nici o legătură cu ele, căci înscricpția dela Caraharman, după limbă și scriere, nu poate fi din veacul al III-lea. Este mai probabil însă că prin Galii din inscripție se înțeleg Scordiscii, cari abia în veacul al II în. d. Cr. au năvălit în Macedonia și Tracia și în anul 113 au fost alungați înapoi peste Dunăre²⁾ Dacă ei au ajuns până la Olbia, este foarte probabil că au atins și orașul Istros; și pentru timpul acestei expedițiuni a Scordiscilor se potrivește foarte bine inscripția lui Aristagoras. Altfel ar urmă să ne gândim la vreun atac dinspre Marea-Neagră, cum a avut de suferit și orașul Tomis mai târziu; dar durata lungă a pericolului ar proba că nu e acesta cazul la Istros. Oricum evenimentele au trebuit să se petreacă către sfârșitul veacului al II-lea.

Insemnătatea deosebită a inscripției stă în faptul că ne dă informații bune despre constituția orașului Istros în perioada autonomă și contribuie într-o câțva și la înțelegerea monetelor. Constituția era atunci, ca și mai înainte, democratică, după cum o arată și Aristotel pentru veacul al IV-lea. Demnitarii și preoții erau aleși de popor; onorurile i-au fost decernate lui Aristagoras în adunarea poporului. Pe tabla de marmoră care cuprinde decretul se află gravate deasupra textului cinci coroane și sus pe fronton marca orașului Istros: acvila ciugulind delfinul, cum se puneau și pe decretule din Atena ori din alte orașe mărcile respective. Această reprezentare o vom întâlni ca tipul de căpetenie al monetelor istriote. Cele cinci coroane reprezintă cele cinci sacerdoții pe cari l-*ea* obținut Aristagoras: el a fost mai întâi preot al lui Ζεὺς Πολυεύς, apoi ocupă de patru ori demnitatea mai înaltă și mai costisitoare de preot al lui Ἀπόλλων Ἰατρούς. Ca și în alte colonii milesiene dela Pontul Euxin, tot așa și în Istros, Apollon Iatros s'a bucurat de un cult deosebit și preotul său era în acelaș timp magistratul eponim al orașului.

¹⁾ C. I. G. 2058; Dittenberger, *Sylloge* 248; Latyschew, *Inscr. Ponti Euxini*, 16

²⁾ Dittenberger *l. c.* p. 363.

Pe monetele ce le-a bătut Aristagoras, se află, cum vom vedea mai jos, ca tip pe față Apollon cu arcul și săgeata șezând pe o rădăcatură. Această reprezentare neobișnuită — de regulă se pune capul unui zeu — se datorește de sigur împrejurărilor în legătură cu activitatea lui Aristagoras, descrisă mai sus. Probabil că alegerea acestui tip monctar lasă să se înțeleagă, că Apollon era considerat ca mântuitorul orașului, după cum era considerat Dionysos în Maronea, Herakles în Thasos, sau Marele zeu în Odessos. Dar reprezentarea aceasta s'ar putea explica și prin faptul că cel ce a bătut monetele a fost de atâtea ori preotul lui Apollon. Faptul că baterea monetelor intră la Istros în atribuțiunile preotului eponim al lui Apollon nu are nici o importanță; căci este mai probabil că Aristagoras a bătut monetele în calitate de agoranom (controlor monetar). Inscripția ne spune că el a fost ales în această demnitate după ce a trecut pericolul și îndată a mai fost reales pe timp de doi ani; din această epocă de pace datează probabil monetele.

Urmează timpul când Mithridate a atras pe partea sa orașele de pe țărmul vestic al Pontului. Și Istros îi aduse omagiu, bătând monete de aur cu efigia fiului său Ariarathes și chiar cu a lui proprie. Orașul era atunci ca importanță în urma orașelor Tomis și Kallatis, probă că ele au bătut monete de acest fel numeroase și felurite, pe câtă vreme Istros n'a scos decât o singură emisiune; în orice caz însă orașul era autonom. Capăt acestei autonomii l-a pus expediția lui Lucullus din anul 72 în. d. Cr.; între orașele cucerite de el este menționat și Istros.¹⁾ Despre soarta ulterioară a orașului nu știm nimic; situația sa de drept a fost identică cu a celorlalte orașe de pe țărmul vestic al Pontului.

În timpul imperiului roman Istros făcea parte din Confederația (Κοινὸν) orașelor grecești. Este surprinzător numărul relativ mare al inscripțiilor latine din regiunea acestui oraș; se pare că a primit coloniști noi din diferite alte regiuni. Numărul mare de monete, ce s'au bătut cu începere dela Septimiu Sever ne face să întrevădem o nouă perioadă de înflorire. În anul 238, când împăratul Maximinus s'a retras în Italia, pentru a lupta contra rivalilor săi, orașul Istros a căzut în mâinile Goților; n'a fost însă distrus, ci numai jefuit,

¹⁾ C. I. L. III, Supl., p. 1357.

deoarece vedem că puțin în urmă bate din nou monete cu efigia lui Gordian III și a Tranquillinei. Aceasta a fost cea din urmă emisiune monetară din Istros.

Și în timpurile mai târzii orașul este menționat de mai multe ori; dar asupra acestui punct nu mai avem nevoie să insistăm.

W. KNECHTEL.

COMPLECTĂRI

LA

CATALOGUL MEDALIILOR ROMÂNEȘTI ¹⁾

1848. *Medalia nașterii și botezului Domniței Elena* 23 mm., argint.

Ar.: Sus S-ft. Duh (un porumbel) scoborându-se în sbor împrăștié raze în jos. Dedesubt inscripția pe două rânduri cu litere vechi:

MAPTIE AN 2 — 1847.

încadrată între două ramuri de lauri cari ies din două cornete încruciate.

Re.: O cunună formată din două ramuri de lauri cu stejar legate jos cu o fundă.

Sus coroana princiară, dedesubt inscripția pe cinci rânduri:

DOMNIZA — ELENA — NЪCKST JA — 22 FENAPE — 1847.

1862. *Medalia nașterii și botezului lui Ion Filipescu*, 22 mm., argint cu toartă.

Ar.: O cunună formată din două ramuri de lauri, având între vârfurile lor o coroană princiară, sub care se află inscripția pe cinci rânduri:

IOAN — FILIPESKOU — NESCUТ — LA 24 FEBR. — 1862.

¹⁾ În vederea alcătuirii unui catalog complet al medaliilor românești continuăm cu publicarea medaliilor ce lipsesc în cataloagele precedente și rugăm pe membrii Societății și pe cititori, să binevoiască a colabora la acest catalog, trimițându-ne descrierea exemplarelor inedite pe cari le cunosc. (Redacția).

Rr.: Sus S-ft duh (un porumbel) scoborându-se în sbor împărăștie raze în jos.

Dedesubt inscripția pe două rânduri:

1R APRIL — 1862.

Iar mai jos două cornuri din abondanță încrucișate și legate între ele printr'o fundă. Din ele ese câte o jerbă de flori.

1870. *Medalia Bene Merenti*, 43 mm., aluminiu.

Ar.: Capul Domnitorului Carol I în profil spre stânga, cu inscripția circulară:

CAROLUS I PRINCEPS ROMANÆ.

Rr.: Intr'o cunună groasă de foi de stejar inscripția pe două rânduri:

BENE — MERENTI.

1870. *Aceiaș medalie pentru Mecanică*, 43 mm., aluminiu.

Ar.: Ca mai sus.

Rr.: O alegorie reprezentând mecanica (un lucrător șezând înconjurat de diferite instrumente mecanice în spatele căruia se află un inginer care îl încunună).

1870. *Aceiaș medalie pentru Comerț*, 43 mm., aluminiu.

Ar.: Ca mai sus.

Rr.: O alegorie reprezentând comerțul (o femeie cu coroană murală șezând pe tron, cu sceptrul comerțului în mâna dreaptă și o cunună în stânga. În fund un port și corăbii).

1870. *Aceiaș medalie pentru Industrie*, 43 mm., aluminiu.

Ar.: Ca mai sus.

Rr.: O alegorie reprezentând Industria (un grup de 3 femei prezentând diferite produse ale industriei).

1871. *Medalia Lojei Masonice Germane*, 51 mm., cu o singură față.

Intr'un cerc perlat o grupare de diferite instrumente de zidărie și știință, precum: un glob terestru, un compas, un triunghi cu cumpănă, un echier, un ciocan de zidar și o mistrie; toate pe un fond de ramuri de salcâmi.

Intre marginea medaliei și cercul perlat inscripția circulară:

LOGE Z · BRUDERLICHKEIT · OR · BUKAREST 1871.

Legată de această medalie printr'o balama se află coroana regală, în vârful căreia se află o cruce cu o toartă și o alcăluță lunguiață prin care se trece panglica.

1874. Medalia Școlii Zion din Brăila. 38 mm., bronz.

Ar.: Intr'un cerc perlat se află semnul zionist format dintr'un triunghi sub care se află două linii paralele, cea de sus frântă prin o curbă

Dedesubt XRO VIII; iar mai jos în semicerc inscripția:

PEIXOTTO.

Intre marginea medaliei și cercul perlat inscripția circulară:

ȘCOALA ÎNFRĂȚIREI DE ZION DIN BRĂILA.

Ar.: În mijloc un soare împrăștiind raze, înconjurat de inscripția:

MEDALIA DE RECUNOSCINȚA CĂTRE MEMBRU ONORIFIC.

(Peste cuvântul ONORIFIC se cunoaște și cuvântul FUNDATOR).

1889. Medalia Institutului Cultura, 28 1/2 mm., argint.

Ar.: O cunună formată din două ramuri, una de stejar și alta de lauri, legate împreună cu o fundă.

În mijloc sus o stea cu cinci raze; iar dedesubt inscripția pe două rânduri:

INSTITUTUL — CULTURA.

Rv.: Sus o stea cu șase colțuri împrăștiind raze, sub ea inscripția pe două rânduri:

RECOMPENSA — 1889.

Dedesubt două ramuri, una de stejar și alta de lauri, împreunate în semi-cerc.

1889. Medalia Iulii Pelerinagiu la Sf. Ion Cel Nou din Suceava, 35 mm., argint cu toartă.

Ar.: În mijloc Sf. Ion în față, în picioare, cu aureola împrejurul capului, ținând în dreapta o cruce, iar în stânga o ramură de palmier și călcând în picioare un iatagan. Deasupra inscripția în semi-cerc:

S . M . M . Ioan cel Nou din Suceava.

Rev.: Sus o floare între două stele cu șase raz. Dedesubt inscripția pe șase rânduri din care primul puțin cercuit:

Intâiul peregrinagin — La Suceavă — sub conducerea
parochului — Vasile Nichitovici — din Davidesci —
2 · Iunie 1889.

1897. *Medalia Cercului Absolvenților Școalelor Comerciale*, 28 mm., argint cu toartă.

Ar.: Inscripția pe cinci rânduri, rândul 1-iu în semi-cerc:

CERCUL — ABSOLVENȚILOR — ȘCOALELOR —
COMERCIALE — BUCUREȘTI.

Rev.: Sus și jos câte o înfloritură. La mijloc inscripția pe două rânduri:

8 MARTIE — 1889 · 1897 ·

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1897. *Medalia nunței de argint, Paul și Efrosina Chiritescu*, 48 1/2 mm., argint.

Ar.: Inscripția pe 6 rânduri înconjurată de o cunună de lauri:

PAUL — CHIRITESCU — SI — EUFROSINA CHIRITESCU —
NASCUTA — PROTOPOPESCU.

Rev.: Intr'o cunună formată din două ramuri de lauri, inscripția pe patru rânduri:

20 — FEBRUARIE 1872 — 20 — FEBRUARIE 1897.

1898. *Medalia Jubileului Revoluției din 1848*, 39 mm., bronz aurit.

Ar.: In mijloc bustul regelui Carol I în uniformă cu epoleți și decorații, cu capul gol, în profil spre stânga.

Imprejur între două cercuri perlate, următoarea inscripție, sus pe două rânduri:

— EPOCA 11 Iunie 1898 — TRĂIASCĂ M. S. REGELE.

jos pe două rânduri:

— CAROL I — TRĂIASCĂ DINASTIA.

Re.: Inscripția pe 12 rânduri, primele două în semi-cerc:

EPOCA — 11 UNIE 1848 — ÎN AMINTIREA MARELOR PATRIOTI —
 — HELIADE I. RADULESCU, — J. MAIORESCU, PREOTUL ȘAPCĂ, —
 COL. PLEȘOIANU, M. KOGALNICEANU, — V. ALEXANDRI, A. PANU, —
 IOAN · C. BRATIANU, D. BRATIANU, — C. A. ROSETTI, J. GHICA,
 FRĂȚI — GOLESCU, COL. MAGHERU, — N. BĂLCESCU, —
 GENERAL CHR. THELL.

(Schwartz Gr.)

1898. *Placheta Comemorativă a vizitei Regelui Carol I la Peterhof.*
 72 X 55 mm., bronz.

Ar.: În două medalioane rotunde bustul Țarului Nicolae II și bustul Regelui Carol I în profil față în față. Aceste medalioane sunt despărțite printr'o ramură verticală de lauri, pe sub care trece o panglică cu inscripția:

NICOLAVS II. — CAROL I.

Re.: *Mercur*, zeul comerțului, plutind peste un peisagiu cu dealuri și păduri, duce în ambele brațe întinse o ramură de palmier și o plachetă cu următoarea inscripție pe 4 rânduri:

PETERHOF — 1898 — KRASSNOJE — SSELO.

Sus în colțul stâng inscripția pe două rânduri gravate:

— SIGNUM — MEMORIAE.

(Tony Szirmai).

1899. *Medalia Jubileului lui Theodor Radivon*, 32 1/2 mm., bronz aurit cu toartă.

Re.: Bustul lui Th. Radivon în profil spre stânga, având împrejur inscripția formând cerc:

* THEODOR RADIVON BJOUITIER * FURNISSORUL CURTEI REGALE.

Re.: În mijloc inscripția pe 5 rânduri într'un cerc perlat:

PITESCI — 1849 — 12 · 24 FEBRUAR — 1899 — BUCURESCI.

Inconjurată de inscripția circulară:

* JUBILEU ANIVERSAREI DE 50 ANI * BULEVARD ELISABETA 9BIS

1899. *Medalia Inaugurării Palatului Înaltei Curți de Compturi*, 76 mm., bronz.

Av.: Bustul Regelui Carol I, în profil spre stânga, în uniformă cu epoleți și decorațiuni. Dedesubt o panglică ondulată cu deviza: NIHL SINE DEO pusă peste 2 ramuri de lauri și stejar.

Deasupra bustului inscripția în semi-cerc:

CAROL I REGE AL ROMANIEI.

Rv.: În stânga medaliei se află o ramură mare de palmier care se încrucișează jos' cu o ramură mai mică de lauri. În câmpul rămas liber inscripția pe șapte rânduri:

— INAUGURAREA — PALATULUI — ÎNALTEI CURȚII — DE
COMPTURI — DIN BUCUREȘTI — 11/23 MAI — 1899.

(M. Carniol fiul).

1900. Medalia lui Lascăr Catargiu, 32 mm., bronz cu toartă.

Av.: Bustul lui Lascăr Catargiu văzut în față cu capul întors puțin spre dreapta; încadrat prin o ramură de lauri și una de stejar formând cunună.

Rv.: Inscripția pe patru rânduri:

— ÎN MEMORIA MARELUI — OM DE STAT —
LASCAR CATARGIU — 1828!1899.

(Steinberg, Iași).

1900. Placheta lăutarilor Români la Expoziția de la Paris, 41 X 26 mm., bronz cu toartă.

Av.: Inscripția sus în mijloc:

STELUȚA

iar în stânga și dreapta pe câte 2 rânduri:

V. ALEXANDRI — 1821 · 1890 * D. FLORESCU — 1826 · 1875.

dedesubt notele și cuvintele cântecului.

Rv.: Urmază notele și cuvintele cântecului Steluța.
Jos inscripția gravată:

Lăutarilor români

și semnătura:

A. Cantacuzino, 1900.

1900. *Medalia Societății «Moldova»*, 22 × 18 mm., ovală cu toartă.

Av.: O iconiță: Dumnezeu cu globul în dreapta, Christos cu crucea în stânga pe nori, deasupra un porumbel (Sf. Duh).

Rv.: Imprejurul unui oval perlat inscripția:

„MOLDOVA“ SOCIETATEA MESERIAȘILOR ROMÂNI.

În mijlocul ovalului inscripția pe 3 rânduri:

FONDAT — ÎN — 1900.

1900. *Placheta lui Dim. Olănescu*, 59 × 42 mm., bronz.

O singură față: Bustul lui Dim. Olănescu văzut în față cu capul puțin întors spre dreapta.

Dedesubt inscripția pe trei rânduri:

DÈMÈTRE OLLANESCO — COMMAIRE GÉNÉRAL DE ROUMANIE, —
EXPO^N UNIV^LE PARIS, 1900.

(Tony Szirmai).

1900. *Medalia Principesei moștenitoare Maria*, 33¹/₂ mm., cu toartă.

Av.: Bustul Principesei moștenitoare în profil spre stânga, în uniformă și cu căciula de ofițer de cavalerie.

Inscripția circulară:

ALTEȚA SA REGALA PRINCIPESA MARIA A ROMANIEI.

Rv.: Principesa în uniformă de roșior, călare galopând prin fața unui front de cavalerie. Sus în nori se zărește Castelul Peleşor. În exergă 6 drapele și 2 săbii încrucișate sub o coroană regală.

(C. Cristescu).

1900. *Medalia Principelui moștenitor Ferdinand*, 59 mm bronz.

Av.: Bustul Principelui Ferdinand în profil spre dreapta, în uniformă.

Inscripția circulară:

FERDINAND · PRINCIPE · AL · ROMANIEI ·

Rv.: O plachetă înconjurată de o ramură de stejar și una de lauri formând cunună.

1901. *Medalia Intrevederii de la Abbazia*, 51 mm., bronz.

Av.: Busturile suprapuse al Regelui Carol I al României și al Regelui George I al Greciei, în profil spre stânga; înconjurate de inscripția:

GEORGE I. — CAROL I.

Re.: O tufă de lauri cu trei ramuri peste care se află o plachetă cu inscripția pe 3 rânduri:

30 APRILIE · 2 MAI — ABBAZIA — 1901.

(Tony Szirmai).

1901. *Medalia Intrevederii de la Abbazia*, 51 mm., bronz.

Av.: La fel ca la medalia de mai sus.

Re.: Un soare cu raze lungi eșind din nori printre cari se zăresc ramuri de lauri.

Inscripția printre razele soarelui.

30 APRILIE · 2 MAIŪ — ABBAZIA — 1901.

(Tony Szirmai).

1901. *Medalia Expoziției de Păsări din București*, 39¹/₂ mm., bronz aurit.

Av.: În mijloc doi cocoși cari se bat, dedesubt inscripția în semi-cerc:

LUPTA PENTRU EXISTENȚĂ

Totul încadrat în inscripția circulară între 2 cercuri perlate.

PRIMA EXPOZIȚIUNE DE PĂSERI * 1901 *

Re.: Între 2 cercuri perlate inscripția circulară:

SOCIET. COOP. ROMÂNĂ DE AVICULTURĂ *

iar în mijloc: BUCURESCI.

(M. Carniol fiul).

1901. *Medalia Toți pentru patrie și Rege*, 65 mm., argint.

Av.: Busturile Regelui Carol I și Reginei Elisabeta în profil spre stânga, așezate pe o grupare de trofee: steguri, țevi de tun, o liră, ramuri de stejar și lauri printre care șerpuește o panglică cu inscripția:

1866, 1868, 1877, 1881, 1896.

Jos în fața tuturilor un vultur cu aripele desfăcute.

Jos în exergă data 1901.

Re.: În mijloc într'un cerc perlat un grup numeros de civili, preoți și țărani, cu drapele și steaguri, privesc cu entuziasm la cel din mijlocul lor, care ridică un drapel pe a cărui pânză se citește inscripția:

TOTI PENTRU PATRIE SI REGE.

Între cercul perlat și marginea medaliei este sus la mijloc coroana regală din care pornesc în dreapta și în stânga câte 2 panglici, cari șerpuesc printre două rânduri de scuturi cu mărcile județelor, câte 16 în fiecare rând.

Jos în mijloc este marca orașului București cu inscripția:

PATRIA SI DREPTUL MEU.

1902. *Medalia Vizitei Regelui Carol I în Bulgaria*, 50 mm.

Av.: Marca României și Marca Bulgariei sub o mantie cu o coroană regală și două faneoane.

Re.: În mijloc inscripția pe opt rânduri în bulgărește, care se găsește încadrată în inscripția circulară în românește:

SPRE AMINTIREA VISITEI M · S · REGELUI CAROL I
ÎN BULGARIA OCTOMBRE 1902.

(Carniol fiul).

1902. *Medalia Inaugurării Azilului «Alinarea» Galați*. 30 mm., alamă aurită.

Av.: Inscripția pe opt rânduri, din care primul al 7-lea și al 8-lea în semi-cerc:

AZILUL DE COPII — SUB PATRONAJUL — A · S · R · PRINCIPELE —
FERDINAND AL ROMANIEI — INAUGURAT — 1902 — 27 · OCTOMBRIE —
„ALINAREA“

Re.: Inscripția circulară:

SOCIETATEA DE BINEFACERE „ALINAREA“ — GALAȚI —
încadrează inscripția pe 4 rânduri, din cari cel din urmă în semi-cerc:

FONDATA — DE UN COMITET — DE DOAMNE — ÎN ANUL 1901,

(Helder).

1902. *Placheta Intrevederei de la Ischl*, 45 × 60 mm., bronz.

Av.: Busturile suprapuse al Regelui Carol I și al Impăratului Franz Josef I în profil spre stânga.

Inscripția pe laturea stângă:

CAROL · I · REX ·

Inscripția pe laturea dreaptă:

FRANC · IOS · I · IMP · REX ·

Jos lângă o ramură de lauri:

ISCHL — III · VI · VIII · — MCMIL.

Rv.: Un blazon ornamentat așezat pe o ramură mare de lauri.

(Tony Szirmai).

1903. *Medalia Intrevederei de la Ischl*, 56 mm.

Av.: Busturile Impăratului Franz Iosef I și Regelui Carol I, suprapuse în profil spre stânga. Inscripția în semi-cerc:

CAROL · I · REX — FRANC · IOS · I · IMP · REX ·

sub busturi o ramură de palmier și una de lauri încrucișate sub un blazon.

Rv.: România (o femeie în picioare) rezemată cu dreapta pe un scut cu marca țarei, oferă cu stânga o ramură de crini Austriei (o altă femeie) șezând pe tron rezemată cu stânga pe un scut cu Marca Austriei.

În exergă inscripția:

ISCHL — MCMIII.

În fund soarele, răsărind de după munți, împrăștie raze, printre cari se citește:

SIGNUM MEMORIAE.

(Tony Szirmai).

1903. *Medalia Expoziției de Științe lui C. I. Istrati*, 65 mm.

Av.: Poarta intrării în Expoziție prin Splaiul G-ral Magheru. În stânga intrării o femeie în costum național, reprezentând Ro-

mânia, ține în mâna dreaptă un sul de hârtie, iar cu stânga întinsă o făclie pe a cărei flacără stă scris:

SCIINȚA.

Inscripția circulară:

SPRE AMINTIREA PARTICIPAREI LA EXPOZIȚIUNEA DIN 1903.

Re.: O ramură mare de palmier se încovoiaie împrejurul unui pergament desfășurat cu inscripția pe patru rânduri:

LUI — C · I · ISTRATI — COLABORATORII — SEI.

1903. *Medalia Expoziției de Științe*, 60 mm.

Ar.: Bustul Regelui Carol I în profil spre stânga, în uniformă, cu mantaua pe umeri. Deasupra capului inscripția în semi-cerc:

CAROL I REGE AL ROMANIEI.

Re.: Inscripția circulară:

ASOCIATIUNEA ROMANA PENTRU INAINȚAREA SI RESPANDIREA
SCIINTELEOR *

În mijloc sus o stea cu 6 colțuri. Dedesupt inscripția pe șase rânduri:

CONGRESUL — SI — EXPOZIȚIUNEA — DIN — BUCURESCI — 1903.

Sub această inscripție o placă ornamentată peste două ramuri încrucișate, una de stejar și alta de lauri.

(C. Krauss).

1903. *Medalia Generalului Dr. Carol Davila*, 65 mm.

Ar.: Bustul Generalului Dr. Carol Davila în profil spre stânga. Deasupra inscripția în semi-cerc:

GENERALUL — DOCTOR — CAROL DAVILA

Sub bust inscripția pe patru rânduri:

CREATORUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI — MEDICAL · FARMACISTIC · VETERINAR —
4 · DECEMBRE — 1854.

Re.: În mijloc e femeie șezând pe un soclu. În spatele ei se

vede fațada Palatului Universității și soarele răsărind. În fața ei doi îngeri cu o panglică, cu inscripția:

RECUNOSTINȚĂ

depun pe capul femeii o cunună. Mai jos la picioarele ei diferite retorte și insignele medicinei. Pe soclu se află inscripția pe șase rânduri:

OMAGIU DE RECUNOS — TINȚĂ MEMORIEI LUI — CAROL DAVILA —
ELEVII DIN ȘCOALA SA — 4 DECEMBRE — 1903.

(Carniol-Radivon).

1904. *Medalia lui Tache Ionescu (populară)*, 51 mm.

Av.: Bustul lui Tache Ionescu în profil spre dreapta.

Imprejurul capului inscripția:

TACHE IONESCU AUTORUL LEGII CLERULUI

Rv.: Inscripția circulară:

CLERUL BISERICII CREȘTINE ORTODOXE ROMÂNE 1894 — 1904.

În mijloc sus se află o cruce și o ancoră încrucișată sub o carte bisericească; iar mai jos inscripția pe cinci rânduri:

LA ÎMPLEINIREA A ZECE ANI — DELA PUNEREA ÎN APLICARE —
A LEGII CLERULUI MUREAN — CA SEMN DE — RECUNOSTINȚĂ.

(Th. Radivon).

1904. *Medalia Expoziției Societății Agrare*, 30 mm., cu toartă.

Av.: La mijloc un scut în care se află încrucișate o sapă, un târnăcop și o seceră, deasupra cărora sunt inițialele:

S · A · P · M ·

iar dedesubt data:

1900

Totul înconjurat de o bandă cu inscripția circulară:

* EXPOZIȚIUNEA SOCIETĂȚII AGRARE * A MARILOR PROPRIETARI

Rv.: Vederea expoziției având deasupra inscripția în semi-cerc:

PAVILIONUL CENTRAL

iar în exergă:

BUCURESCI — 1904.

(Radivon și Negreanu).

1904. *Medalia Conferinței contra Tuberculozei la Copenhaga*, 50 mm.

Av.: Bustul în față al Regelui Danemarcei Christian IX cu inscripția în jurul capului:

CHRISTIAN — IX — KONGE AF DANMARK.

iar sub bust:

PARTICIPATION — DE LA ROUMANIE.

Rv.: O lampă română pe o ramură mare de palmier; deasupra inscripția pe opt rânduri:

CONFERENCE — INTERNATIONALE — CONTRE LA — TUBERCULOSE A —
COPENHAGUE — 26.29 — MAI — 1904.

Tony Szirmai.

1904. *Medalia populară a lui Ștefan cel Mare*, 25 mm., cu toartă.

Av.: Bustul lui Ștefan cel Mare în profil spre dreapta, cu coroană, tânăr fără barbă. Inscripția circulară:

ȘTEFAN CEL MARE SI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI * 1457 — 1504 *

Rv.: În mijloc marca Moldovei înconjurată de opt mărci ale ținuturilor. Dejurîmprejur între două cercuri inscripția circulară cu slove vechi:

IN AMINTIREA ANIVERSERII A 400 ANI DE LA MO'RTE.

Încadrat într'un chenar de arabescuri.

1904. *Placheta Jubiliară a lui Gr. Ștefănescu*, 70 X 50 mm.

Av.: Bustul lui Gr. Ștefănescu în față, cu capul puțin întors spre stânga. Dedesubt o ramură de lauri și inscripția pe 2 rânduri:

GREGORIU — ȘTEFĂNESCU.

Rv.: Inscripția pe 9 rânduri:

1864 — DIN PARTEA — FOȘTILOR ELEVI ȘI — COLABORATORILOR —
SĂII CU OCAZIA — JUBILEULUI — DE 40 ANI DE — PROFESORAT — 1904.

(Tony Szirmai).

1904. Medalia Mitropolitului Veniamin Costache, 25 mm., cu toartă.

Ar.: Bustul mitropolitului în față. Jurîmprejur între două cercuri liniare inscripția formând cerc:

LUI VENIAMIN COSTACHE MITROPOLITUL MOLDOVEI * 1804 — 1904 *

Re.: Vederea Seminarului din Iași sub care se află inscripția pe 6 rânduri, cele două din urmă în semi-cerc:

INTEMEIETORULUI — ÎNVĂȚĂMÂNTULUI BISERICESC — ȘI —
INOITORULUI — LITERATURII RELIGIOASE — ROMANESCI.

1904. Medalia lui Ștefan cel Mare, aniversarea 400 ani de la moarte, 39 mm.

Ar.: Intre 2 cercuri liniare inscripția formând cerc:

ȘTEFAN VODĂ CEL MARE ȘI SFINT DOMN AL ȚĂREI MOLDOVEI.

La mijloc bustul Domnului tânăr în profil spre dreapta.

Re.: În mijloc un scut cu marca Moldovei. Împrejur inscripția circulară între două cercuri liniare.

ÎN AMINTIREA CELEI DE A 400 ANIVERSARE A MORȚEI
SALE * 1504 — 1904 *

(Șaraga-Iași).

1904. Medalia lui Ștefan cel Mare, 50 mm.

Ar.: Bustul Domnului tânăr în profil spre dreapta.

Inscripția circulară:

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI 1457 — 1504.

Totul înconjurat de un chenar.

Re.: În centru într'un cerc marca Moldovei, înconjurată de alte opt cercuri mai mici cu mărcile ținuturilor.

Inscripția circulară între două cercuri liniare.

SERBATORIREA CENTENARULUI AL PATRULEA * 1504 — 1904 *

Totul încadrat de acelaș chenar ca pe avers.

(Camiol fiul.

G. S. BECHEANU.

MONETE ȘI TEZAURE MONETARE din România și ținuturile românești învecinate

— Vechiul teritoriu gato-dae ¹⁾ —

59. În apropiere de Comana (jud. Vlașca), s'a găsit în 1915 un tezaur compus din peste 300 monete dace de argint, imitații de ale staterilor de argint ai lui Filip II. Ele au pe față capul lui Zeus foarte degenerat, iar pe revers un cal înform și în loc de călăreț două sau trei globule. Cea mai mare parte se păstrează la Academia Română. (Cf. Creșterea colecțiilor Academiei Române pe 1915).

60. La Panciu (jud. Putna), s'a descoperit în 1915 un mic tezaur de drahme de argint din Dyrrachium, cu numele magistraților Meniskos, Xenon și Filon. Se păstrează la Academia Română. (Cf. Creșterea colecțiilor Academiei Române pe 1915).

61. La Țifești (jud. Putna), s'a găsit în 1912, în scobitura unei petre, acoperită cu o altă piatră, 384 monete medievale turcești dela sultanii Mahomet II și Baiazid II, și ungurești dela regii Matei Corvinul și Vladislav II, împreună cu două perechi de cercei de argint și opt nasturi. Se păstrează la Academia Română. (V. mai sus, p. 3).

62. În apropiere de Caverna (jud. Caliacra), s'au găsit în 1915 monete de ale regilor sciți Canites, Sarias și Tanusa. (V. mai sus, p. 1).

63. La Slava rusă (jud. Tulcea), s'a descoperit prin 1907 un tezaur de drahme de argint dela Lysimac.

¹⁾ Cf. Buletinul din 1913, p. 19 și 62; 1914, p. 23; 1915, p. 43 și 152.

64. La Sarichioi (jud. Tulcea), în urma unei ploii torențiale din luna Iulie 1915, s'au găsit risipite pe stradă mai multe sute de monete de aur turcești (mahmudele), cari au fost strânse de diferiți locuitori. Cercetându-se de către autorități, s'au găsit în total 460 de monete de acest fel, cari s'au înaintat Tribunalului Tulcea, spre conservare, cu adresa Nr. 4730, din 7 Iulie 1915. [Comunicat de d. N. Comșa, avocat, Tulcea].

65. În comuna Roiești (jud. Vâlcea), s'a găsit în 1912 un tezaur compus din vre o 70 dinari romani consulari. Am putut vedea 34 din aceste monete, proprietatea d-lui Iorgu Giuran din Roiești. Ele erau dela familiile: Acilia (M. Acil. Balbus); Antonia, Appulcia (L. Saturninus), Considia (Paeti), Claudia (Ap. Cl.), Fabia (L. Fabius Hisp.), Flaminia (L. Flaminus), Fundania (C. Fundanus), Iunia (D. Silanus), Iulia, Liciuia (L. Cosco M. f.), Marcia, Norbana (C. Norbanus), Pompeia (Sext Pompeius) Porcia (L. Porcius), Publicia (L. Metel. A. Alb. S. F.), Roscia (C. Rosci), Rubria (L. Rubrius), Titia (Q. Titius), Tullia, Vibia (C. Vibius Pansa).

66. La Turnu-Severin cu ocazia lucrărilor pentru canalizare din primăvara anului curent, s'a găsit în malul Dunării, un tezaur de vre o 250 monete medievale de argint. Parte din ele sunt bani dela Mircea cel Bătrân, fără efigie și cu legendă slavă sau latină, parte sunt dinari dela Maria, regina Ungarici, soția lui Sigismund, care a fost contemporană cu primii ani de domnie ai lui Mircea (a murit în 1395). Faptul că împreună cu acești dinari ungurești s'au găsit numai bani fără efigie dela Mircea, confirmă observația ce făcusem altă dată, (V. *Considerațiuni asupra monetelor lui Mircea cel Bătrân*, în Buletin 1913, p. 54), că acest tip de monete dela Mircea este mai vechi decât cel cu efigia Domnului.

67. Lângă Silistra s'a descoperit în primăvara anului curent un tezaur de monete vechi bulgărești, dela țarii Alexandru și Sracimir. Erau vre o 1000 piese într'o oală de lut și au fost luate de mai mulți locuitori. O parte sunt în posesiunea d-lui Nușiu Tului profesor. (Comunicat de d. N. Tului, Silistra).

CONST. MOISIL.

BĂTĂLIA DIN CODRII COSMINULUI ȘI CURSUL MONETEI POLONE

În vechime, ca și astăzi, evenimentele mari politice și militare aveau o influență hotărâtoare asupra cursului și schimbului monetar. Piețele orașelor comerciale și ale acelorora cari posedau ateliere monetare, se resimțeau foarte mult de schimbările petrecute în țările lor sau în cele vecine; succesele sau insuccesele militare ale seniorilor contribuiau în mare parte la înflorirea sau la ruina economică a orașelor, la progresul monetăriei lor sau la încetarea acestei activități.

Un caz interesant pentru noi ne este relatat de un numismat polon, cu privire la efectul ce a avut asupra cursului monetei polone, grozava înfrângere suferită de regele Ioan Albert din partea lui Ștefan cel Mare în Codrii Cosminului, la 1497 ¹⁾.

Nu mult înainte de această dată monetele polone, în special piesele de o jumătate de groșiță, bătute în orașul Cracovia, începuseră să fie foarte mult căutate în Silezia și deveniră în curând monedă curentă acolo. Când s'a auzit de înfrângerea dela Cosmin, negustorii din Cracovia, cu tot doliul național, au căutat să facă o afacere rentabilă, introducând o cantitate enormă de jumătăți de groșițe în Silezia, în schimbul cărora au luat mărfuri. Când pe urmă negustorii din Breslau au căutat să-și achite datoriile lor către cei din Cracovia tot în monedă polonă, aceștia n'au mai voit să o primească, ci au pretins monedă străină. Din această cauză cursul monetei polone a scăzut mult în Silezia, așa că în Breslau nu se mai plăteau decât 5 heleri, în loc de 6, pentru o jumătate de groșiță polonă.

De altfel tot atunci monetăria regală polonă micșorase simțitor valoarea metalică a banilor, ceea ce a contribuit de asemenea la scăderea cursului.

Regele Ioan Albert, care avea în stăpânire și principatul silezian Glogau, cu orașul Breslau, a considerat scăderea cursului monetei polone în acest oraș, ca o jignire personală și a răspuns cu represalii. De aci s'a născut un războiu vamal între Silezia și Polonia, care a durat până la moartea regelui și s'a continuat câțva timp și sub urmașul său.

C. M.

¹⁾ Dr. M. Gumowski, *Zur glogauischen Münzgeschichte*, în *Berliner Münzblätter*, 1916, p. 509.

RECUNOAȘTEREA SOCIETAȚII NUMISMATICE ROMÂNE

CA PERSOANĂ MORALĂ

MINISTERUL DE INTERNE

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate :

Corpurile legiuitoare au votat și adoptat, iar Noi sancționăm ceea ce urmează:

L E G E

Art. 1. Se acordă calitatea de persoană morală societății numismatice române, cu sediul în București, pe baza alăturatelor statute.

Art. 2. Aceste statute nu se vor putea modifica de cât cu autorizația consiliului de miniștri.

Această lege d'împreună cu statutele la dânsa anexate s'au votat de Adunarea deputaților în ședința dela 13 Fevruarie anul 1916 și s'au adoptat cu unanimitate de 61 voturi.

Președinte, **M. Pherekyde.**

(L. S. A. D.)

Secretar, *C. Stoicescu.*

Această lege d'împreună cu statutele la dânsa anexate s'au votat de Senat în ședința dela 10 Martie anul 1916 și s'au adoptat cu majoritate de 43 voturi, contra 1.

Vice-președinte, **Const. G. Cociașu.**

(L. S. S.)

Secretar, *I. A. Berindei.*

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în *Monitorul Oficial.*

Dată în București, la 30 Martie 1916.

(L. S. St.)

FERDINAND.

Ministrul de Interne,
V. G. Morțun.

Ministrul de Justiție,
Victor Antonescu.

DARE DE SEAMĂ

despre mersul Societății Numismatice Române în anul 1915

I. COMITETUL

Președinte: *M. C. Sutz*

Vicepreședinte: *Al. Cantacuzino*

Secretar general: *Dr. G. Severeanu*

Casier-contabil: *Victor N. Popp.*

Membri: *Dr. C. Angelescu, Const. Alessandrescu, I. G. Bibicescu, Al. Budișteanu, G. Calonfirescu, Wilh. Knechtel, Vania Paspatti, C. I. Zamfirescu.*

Secretar și Redactor al Buletinului: *Const. Moisil.*

II. MEMBRII SOCIETĂȚII

MEMBRI DE ONOARE

1904. *Adrien Blanchet*, bibliotecar la Biblioteca Națională, Paris, XVI, Bd. Emīlie Augier, 10.

1914. *Baron Carlo Fasciotti*, ministru plenipotențiar al Italiei, București.

1913. *Dr. Const. I. Istrati*, profesor universitar, președintele Academiei Române, București.

1915 *L. Kovacovici*, profesor la Universitatea din Belgrad.

1906. *Dr. I. Menadiev*, profesor universitar, director al Cabinetului Numismatic, Berlin, Lichterfelde-West, Mommsenstr. 2.

1913. *Mgr. Raymond Netzhammer*, arhiepiscop catolic, București, str. Esculap, 5.
- 1913 *Dr. B. Pick*, profesor universitar, directorul Cabinetului Numismatic din Gotha.
1906. *Dr. Kurt Regling*, profesor universitar, director la Kaiser-Friederich-Museum, Berlin C 2, Lustgarten.
1914. *I. N. Svoronos*, directorul Muzzeului național de numismatică din Atena.

MEMBRI CORESPONDENȚI

- 1904 *Dr. Emil Bahrfeldt*, director de bancă, Berlin, Lichterfelde-Ost, Schillerstr., 16.
- 1904 *Dr. Max Bahrfeldt*, general pensionar, Gumbinen (Prusia Estică).
- 1904 *J. Justice*, profesor, Gand, Chaussée de Bruxelles, 72.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEMBRI FUNDATORI

1906. *Dr. C. Anghelescu*, profesor universitar, ministrul lucrărilor publice. București, str. C. A. Rosetti 11 bis.
1903. *C. Alessandrescu*, subdirectorul «Monitorului Oficial», București, str. Segmentului 3.
- 1915 *G. S. Becheanu*, rentier, București, str. Dorobanților 6.
1914. *I. G. Bibicescu*, guvernator al Băncii Naționale a României, București, str. Lipscani.
1914. *M. Blank*, director al Băncii Marmorosch, Blank & Co., București, str. Lipscani.
1903. *General Al. Budișteanu*, pensionar, București, str. Manea-Brutaru, 20.
1903. *N. Butculescu*, șef-contabil al Casei Regale, București, str. Câmpineanu 34.
1903. *G. Calonfirescu*, proprietar, București, str. Grădina-cu-Cai 4.
1903. *Al. Cantacuzino*, fost director al «Monitorului Oficial», București, str. Manea Brutaru 26.
1915. *Gh. Cezianu*, inginer, Str. Romană 95.
1903. *W. Knechtel*, profesor pensionar, director al grădinilor regale, București, str. Esculap 8.

1903. *I. C. Panaitescu*, șef de serviciu la Eforia Spitalelor Civile, București, str. Cazărmei 29.
1906. *Vania Paspatti*, director al Băncii Marmorosch, Blank & Co., București, str. Lipscani.
1905. *Victor N. Popp*, avocat, București, str. Maria Rosetti 17.
1915. *Al. Săulescu*, mare proprietar, București, str. Puțu de piatră 5.
1914. *M. Săulescu*, profesor universitar, București, str. Al. Lahovari, 38.
1903. *Dr. G. Severeanu*, docent universitar, București, Bd. Elisabeta 39.
1903. *G. Sion*, avocat și proprietar, Bacău.
1903. *Carol Storck*, sculptor, București, Calea Rahovei 17.
1903. *Fr. Storck*, sculptor, București, str. Vasile Alexandri 14.
1903. *M. C. Sutsu*, membru al Academiei Române, București, str. Romană 8.

MEMBRI ACTIVI

1914. *I. Arapu*, efor al Institutului Sofian, București, str. Dionisie 30.
1915. *Dimu C. Arion*, proprietar, București, str. Corăbiei 9.
1914. *D. N. Bălescu*, mare proprietar, București, Bd. Lascar Catargi 18.
1904. *Alexandru Bellio*, mare proprietar, București, str. Dionisie 2.
1903. *Baron Barbu B. Bellio*, mare proprietar, București, str. Verde 23.
1915. *D. Constantinescu*, profesor secundar, subdirectorul Seminarului Nifon, Str. Justiției 29.
1914. *Scarlat Calimachi*, București, str. Batiște, 31.
1914. *Ștefan Capșa*, mare industriaș, București, Hotel Capșa.
1913. *Ștefan Ciuccanu*, profesor secundar, Craiova.
1914. *N. Coculescu*, profesor universitar, directorul Observatorului Astronomic, București-Filaret.
1914. *Gh. Fratoșțițcanu*, inginer, București, str. Regală 16.
1915. *G. Faranga*, senator, mare proprietar, Brăila.
1904. *General Gh. Iannescu*, fost șef al Institutului Geografic Militar, București, Str. Prudenței 3.
1915. *P. Mihăescu*, sub-inspector la R. M. S., str. Cuza Vodă 78.
1913. *Const. Moisil*, profesor secundar, numismat-ajutor al Academiei Române, București, Calea Călărași 112.
1915. *C. Ap. Orășanu*, funcționar la Casa Rurală, str. General Lahovary 123.
1906. *St. Petrescu*, secretar al Camerei de Comerț, București, str. Izvoranu 17.

1913. *Fr. Rey*, secretarul general al Comisiunii Europene Danubiene, Galați.
1914. *Dim. Simionescu-Râmnicanu*, mare proprietar, București, Hotel Bulevard.
1907. *Anastase Simu*, mare proprietar, București, str. Eldorado, 7.
1904. *Const. Smântânescu*, subdirectorul Siguranței generale a Statului, București. Str. Avram Iancu 22.
1915. *General G. Solacolu*, pensionar, str. Caragiale 17.
1904. *Chr. Staicovici*, secretarul Camerei de Comerț, București, str. Primăverii 5.
1915. *D. Teodorescu G, Dem.*, profesor, București, str. Mircea-Vodă 51.
1913. *Romulus Voinescu*, inspector general polițienesc, București, str. Vântului 3.
1904. *C. I. Zamfirescu*, mare proprietar, București, str. V. Lascar 10.
1904. *N. I. Zamfirescu*, procuror la Curtea de Casație, București, str. V. Lascar 4.
1904. *Alexandru Zissu*, mare proprietar, București, str. Dumbrava Roșie 3.

III. PROCESE-VERBALE

Ședința Comitetului dela 16 Ianuarie.

Prezidează: Al. Cantacuzino, vice președinte; secretar: Const. Moisil.

De oarece moștenitoarea colonelului Iordănescu, nu a restituit Societății suma de lei 1.434,50, ce rămăsese asupra regretatului casier, se hotărăște să i se facă somație prin Tribunal de către d-l președinte.

Pentru grăbirea modalităților în vederea recunoașterii societății ca persoană morală, se însărcinează d-nii Const. Moisil, secretar și V. Popp casier, să depună statutele la Cameră, urmând ca d. președinte să facă intervențiile necesare pentru ca să se redacteze un proiect de lege în acest sens.

Se stabilește ca în Buletin să se poată publica în mod excepțional și articole arheologice.

Se primesc următoarele popneri ale d-lui V. Popp: a) Comunicările ce se vor face în ședințele societății să se depună în total

sau în rezumat la secretariat, pentru a fi publicate în Buletin; b) Să se intervină la Clubul Tinerimei, Jokey-Club și Clubul Agricol pentru subvenționarea Buletinului.

Se cooptează ca membru în locul vacant în comitet d. C. I. Zamfirescu.

Comitetul cercetează situația financiară pe ziua de 31 Dec. 1914, prezentată de d. casier, o găsește în regulă și o aprobă.

Ședința Comitetului dela 20 Februarie.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; secretar. Const. Moisil.

D-l secretar aduce la cunoștință că statutele societății au fost depuse pe biroul Camerei Deputaților și că un număr de d-nii deputați în frunte cu d. Ștefan C. Ioan au redactat proiectul de lege convenit, care a fost și el depus.

În privința moștenirii defunctului casier Iordănescu se stabilește să se aștepte mai întâi recunoașterea Societății ca persoană morală, pentru ca apoi să-se intenteze acțiunea contra moștenitorilor.

Se hotărăște reînceperea conferințelor Societății.

Adunarea generală dela 16 Martie.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; Secretar: Const. Moisil.

D-l Dr. Severeanu face o comunicare despre mai multe descoperiri numismatice și arheologice făcute în ultimul timp în diferite regiuni din țară.

D-sa prezintă mai întâi un tezaur de monete inclare de aur, găsit în apropiere de Drăgășani și compus din vreo 80 piese de diferite mărimi. Ele au forma aceloră descoperite înainte cu 30 de ani la Turnu-Măgurele și aflătoare acum în Muzeul de anticități din București. Ca și acelea, inelele dela Drăgășani sunt lucrate din aur nativ scos din Carpații noștri și sunt de origină dacă. Impreună cu ele s'au găsit și mai multe podoabe de aur (fibule, ace de cap).

Un alt tezaur monetar s'a găsit la Târgu-Ocua. Acesta se compune din aspri turcești de argint, în cea mai mare parte dela Mahomed II.

D-l Severeanu mai prezintă societății un contra-pond dela o balanță antică, găsit la Constanța și reprezentând capul zeiței Kybele;

de asemenea mai multe statuete de teracotă descoperite de curând la Mangalia.

D-l Const. Moisil, profesor, vorbește despre mai multe monete românești inedite. D-sa prezintă moneta lui Ștefan Tomșa, Domnul Moldovei, bătută în 1564, până acum inedită. O altă monedă inedită dela Alexandru II Domnul Moldovei, fiul lui Alexandru cel Bun, reprezintă pe față stema Moldovei, iar pe revers o coroană la fel cu coroana ce se găsește pe monetele polone din veacul XV-lea. D-sa mai arată o medalie de argint, bătută la 1772 de loja masonică din Iași, precum și două inele-peceți de cea mai mare valoare pentru istoria noastră: unul al soției lui Vasile Lupu, Doamna Todosca și altul al fiului lor Ioan Vodă (1639).

Adunarea proclamă membri fondatori pe D-nii G. Cezianu și Al. Săulescu; membru de onoare pe savantul numismat sârb L. Kovacevici; membru activ pe d. D. Teodorescu G. Dem., profesor.

Ședința Comitetului dela 17 Aprilie.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; secretar: Const. Moisil.

Se primește propunerea d-lui Const. Moisil de a-se căuta pentru conferințele Societății un alt local mai spațios și pe care membrii să-l poată avea la dispoziție și seara sau în zile de sărbătoare. Este însărcinat d-sa să facă demersurile necesare.

Se admite propunerea d-lui V. Popp. de a-se tipări noile statute ale Societății și a-se distribuî membrilor.

Se admite ca membru activ al Societății d. Ap. C. Orășianu.

Adunarea generală dela 22 Mai.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; secretar: Const. Moisil.

D-l Dr. Severeanu își dezvoltă conferința cu subiectul: Contribuțiuni la studiul începuturilor numismaticeii Țării Românești (s'a publicat în întregime în Buletinul din 1915 p. 109—119). D-sa mai prezintă un tezaur de monete dace, găsit în județul Vlașca și compus din imitațiuni foarte degenerate ale monetelor lui Filip II al Macedoniei.

D-l Const. Moisil face o comunicare despre mai multe monete muntenești inedite, cari fac parte dintr'un tezaur descoperit într'o localitate din Oltenia, rămasă necunoscută și păstrat de mult timp

în Cabinetul Numismatic al Academiei Române. Ele prezintă un interes deosebit căci au pe față numele Domnului Radu I Basarab, iar pe revers pe al fratelui și predecesorului său Vladislav I. (S'au publicat în Monete vechi românești, inedite sau puțin cunoscute, Analele Academiei Române XXXVIII) D-sa mai arată o serie de monete dace, imitațiuni ale tetradrahmelor din Thasos, cari au fost bătute și au circulat la noi în primul veac înainte de Cristos. De asemenea o fotografie comunicată de d. G. S. Becheanu, reprezentând o medalie de aur unică, ce s'a bătut din primul stoc de aur extras în 1912 din munții noștri (cf. Buletinul 1915 p. 107).

Se proclamă ca membru fondator d. G. S. Becheanu, iar ca membrii activi d-nii G. Faranga senator, General G. Solacolu, D. Constantinescu și C. Ap. Orășianu.

Ședința Comitetului dela 29 Mai.

Prezidează: Al. Cantacuzino, vice-președinte; secretar: Const. Moisil.

Se primește cu mulțumire donația d-lui Al. Cantacuzino compusă din 6 taleri de argint diferiți și un icosar turcesc.

Se admite propunerea d-lui Const. Moisil, ca în vederea răspândirii cunoștințelor numismatice și urmărirea descoperirilor monetare, să se intervină la Banca Națională ca să aboneze Buletinul societății pentru toate sucursalele ei din țară și la Casa Școalelor pentru a abona în acelaș scop școalele comerciale.

Ședința Comitetului din 16 Octomvrie,

Prezidează: Al. Cantacuzino, vice-președinte; secretar: Const. Moisil.

Se ia act de informația d-lui secretar că Decanul Facultății de Medicină, prin adresa dela 19 Iunie, cerând ca societatea să bată medalile de aur ale premiului Christescu, ca și în anii trecuți, casa furnizoară din Germania a răspuns că nu poate satisface comanda decât dacă i se va trimite aurul necesar. Din cauză că nu se poate garantă că dacă aurul s'ar trimite, el s'ar mai întoarce în formă de medalie, se hotărăște baterea medaliiilor în țară, iar în caz când nu s'ar putea, să se amâne după război.

Se primește cu mulțumire adresa Băncii Naționale, No. 48074,

din 8 Oct. prin care se abonează toate sucursalele băncii în număr de 34 la Buletinul societății. De asemenea adresa Casei Școalelor prin care se abonează la Buletin cele 15 școli comerciale din țară.

Se stabilește reînceperea conferințelor societății în luna Noemvrie.

Se aprobă darea de seamă a casierului pe ziua de 31 Septemvrie.

Adunarea generală dela 20 Noemvrie.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; secretar: Const. Moisil.

De oarece Parlamentul s'a deschis la 15 Noemvrie, se hotărăște a se face toate eforturile pentru ca proiectul de recunoaștere a societății ca persoană morală, să devină lege. Față de declarațiunile d-lui președinte și a d-lui C. Smântânescu, Adunarea îi deleagă să se ocupe în special de această chestiune, pentru a fi rezolvită cât mai curând.

D-l Const. Moisil propunând ca Societatea să-și mărească activitatea prin organizarea de licitații de monete și medalii, d. G. S. Becheanu emite părerea că ar fi mai util să se înființeze un birou care să se ocupe cu schimburi și cumpărări de monete și medalii, mijlocind, în schimbul unei mici taxe, legăturile între membrii societății și colecționarii cari ar dori să facă schimburi sau cumpărături. Pentru înlesnirea operațiunilor, d-sa propune redactarea unei publicații speciale în acest scop. Adunarea aprobă propunerea urmând ca să fie pusă în practică în cursul anului viitor.

Ridicându-se chestiunea unui local mai potrivit pentru întrunirile și conferințele Societății, d. Moisil propune să se ceară pentru conferințe sala specială a Casei Școalelor, iar pentru întruniri să se intervină la Camera de Comerț pentru a se pune la dispoziție în fiecare Duminică dimineața o sală din vastul ei palat. Adunarea aprobă și însărcinează comitetul să ia măsuri în consecință.

Se proclamă membri activi d-nii: P. Mihăescu, subinspector R. M. S. și Dinu C. Arion.

Ședința Comitetului dela 18 Decemvrie.

Prezidează: M. C. Sutz, președinte; secretar: Const. Moisil.

Se hotărăște ținerea unui ciclu de conferințe de către d-nii M. C. Sutz (originea monetei; monetele pontice), Dr. G. Severeanu (monete inelare; Traian), W. Knechtel (monetele dace) și Const. Moisil (monetele românești).

Se comunică demersurile făcute pentru recunoașterea Societății ca persoană morală și se hotărăște continuarea lor.

Se autorizează casierul să capitalizeze la Banca Marmaroseh, Blank & Co. excedentul dela subvențierea pentru tipărirea Buletinului.

IV. CREȘTEREA COLECȚIUNILOR

BIBLIOTECA

Berliner Münzblätter, director E. Bahrfeldt, Ianuarie-Decembrie 1915.
Hepiles-Murat, Meteorologia și metrologia în România, București 1906 (Dela dela d. I. Calludî).

Knechtel W., Handschriftliche Aufzeichnungen meiner Eindrücke und Erlebnisse in Mexiko in den Jahren 1864 -1867 (Dela autor).

Menadier I., Die Freunde der deutschen Schaumünze, Frankfurt 1915 (dela autor)

Const., Moisiu., Contribuțiuni la istoria monetăriei vechi românești (dela autor).

Creșterea colecțiilor Academiei Române în 1914. Cabinetul Numismatic. (dela autor)

Bănăria lui Dabija-Vodă. (Dela autor)

Monete vechi românești inedite sau puțin cunoscute. (Dela autor)

Efigiile monetare ale Domnilor români. (Dela autor)

Monatsblatt der numismat. Gesellschaft in Wien, Ianuarie-Decembrie 1915.
Ruzicka L., Die Münzsammlung der Rumänischen Akademie, Wien 1915. (Dela autor)

Die Münzen von Serdica, Wien 1915. (Dela autor)

* * * Expunerea asupra dezvoltării institutului «Providența» 1908 (Dela d. C. I. Zamfirescu).

* * * Darca de seamă asupra institutului «Providența» pe 1913 (Dela d. C. I. Zamfirescu)

COLECȚIUNEA NUMISMATICĂ

Cinci taleri: St. Gall 1622, Olanda 1606, 1639 și 1641; Austria 1763 și un icosar turcesc, dăruiti de d. Al. Cantacuzino.

S'au vândut în cursul anului, din depozitul Societății, următoarele medalii: Șerban Cantacuzino 26 bucăți; Aniversarea Unirii Principatelor 7 bucăți; Mihai Viteazu 3 bucăți; Matei Basarab 3 bucăți.

V. Situația casei dela 1 Octombrie până la 31 Decembrie 1915.

ÎNCASĂRI	PLĂȚI
Sold în cashă la 1 Oct. 1915 Lei 602,20	<i>F. Göbl Fii</i> tiparul Buletinului Nr. 25 . . . Lei 305, .
Cotizațiuni și taxe de înscriere (chitanțe Nr. 770, 772, 773) * 45,—	<i>Grabowsky & Co.</i> , clișee pentru acelaș Buletin * 52,10
Abonament la Buletin * 10,—	<i>Aescher</i> , desenhuri pentru acelaș Buletin . . * 50,—
	Expediția aceluiaș Buletin și cheltueli de cancelarie * 22,10
	Scrisori recomandate Banca Marmorosch, Blank & Co. * —,95
	Remunerații personalului de serviciu . . . * 22,—
	<i>Grabowsky & Co.</i> , clișee pentru Buletin Nr. 26 * 47,20
	<i>Idem</i> * 21,85
	<i>Aescher</i> , desenhuri pentru acelaș Buletin . . * 73,50
	<i>F. Göbl Fii</i> , foi, plicuri, cărți poștale . . . * 30,—
Total . . . Lei 657,20	Total . . . Lei 624,70
Rest în cassa Societății la 31 Decembrie 1915 suma de . . . Lei 32,50	

101

În afară de această sumă Societatea noastră mai posedă în cont curent la Banca Marmorosch, Blank & Co., conform scrisorii din 18/31 Dec. 1915, la această dată suma de lei 662, din suma de lei 648 ce posedă la 17/30 Iunie 1915; plusul banilor provine din dobânzi.

Suma de lei 1434, bani 58 nu s'a încasat până astăzi dela moștenitorii defunctului Colonel G. Iordănescu.

București 31 Decembrie 1915.

Cassier: Victor N. Popp.

BULETINUL

SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

Sub îngrijirea D-ului

CONSTANTIN MOISIL

PROFESOR SECUNDAR, NUMISMAT-AJUTOR
AL ACADEMIEI ROMÂNE

ANUL XIII

1916.

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE **F. GÖBL FII**
19, Strada Regală, 19

TABLA de MATERII pe ANUL 1916

Studii și cercetări.

	Pag.
<i>Apostolescu-Orășianu C.</i> , Complectări la Catalogul medaliilor românești	76
<i>Becheanu G. S.</i> , Complectări la Catalogul medaliilor românești	28
<i>Knechtel W.</i> , Orașul Istros și importanța lui monetară. (Traducere)	20 și 60
<i>Moisil Const.</i> , Monete și podoabe dela sfârșitul veacului XVI (Tezaurul din Tifești-Putna)	3
— Monete și tezaure monetare	42
— Bătălia din Codrii Cosminului și cursul monetei polone	44
<i>Murgorî G.</i> , Medalia Dr. C. I. Istrati	16
<i>Popp N. Victor</i> , Monete barbare din Adâncata de jos (Dolj)	57
<i>Sutxu M. C.</i> , Monetele regilor sciți din Dobrogea. Regele Tanusa	1

Noutăți medalistice.

Medalia scriitorilor francezi morți în război	76
Plachetă bătăliei dela Marna	78
Placheta primei promoții a școlii superioare de comerț	79

Bibliografie.

<i>Sutxu M. C.</i> , Contribuțiunea numismaticeii la istoria României transdanubiene (C.M.)	80
---	----

Cronica.

Bacnotele de 500 lei p. 81. — Inceputurile numismaticeii românești	81
--	----

Dări de seamă.

Mersul societății in 1915 p. 46; in 1916	57
--	----

L e g i.

Recunoașterea societății ca persoană morală	45
---	----

Sommaire	56 și 85
--------------------	----------

I l l u s t r a ț i i

a) In text

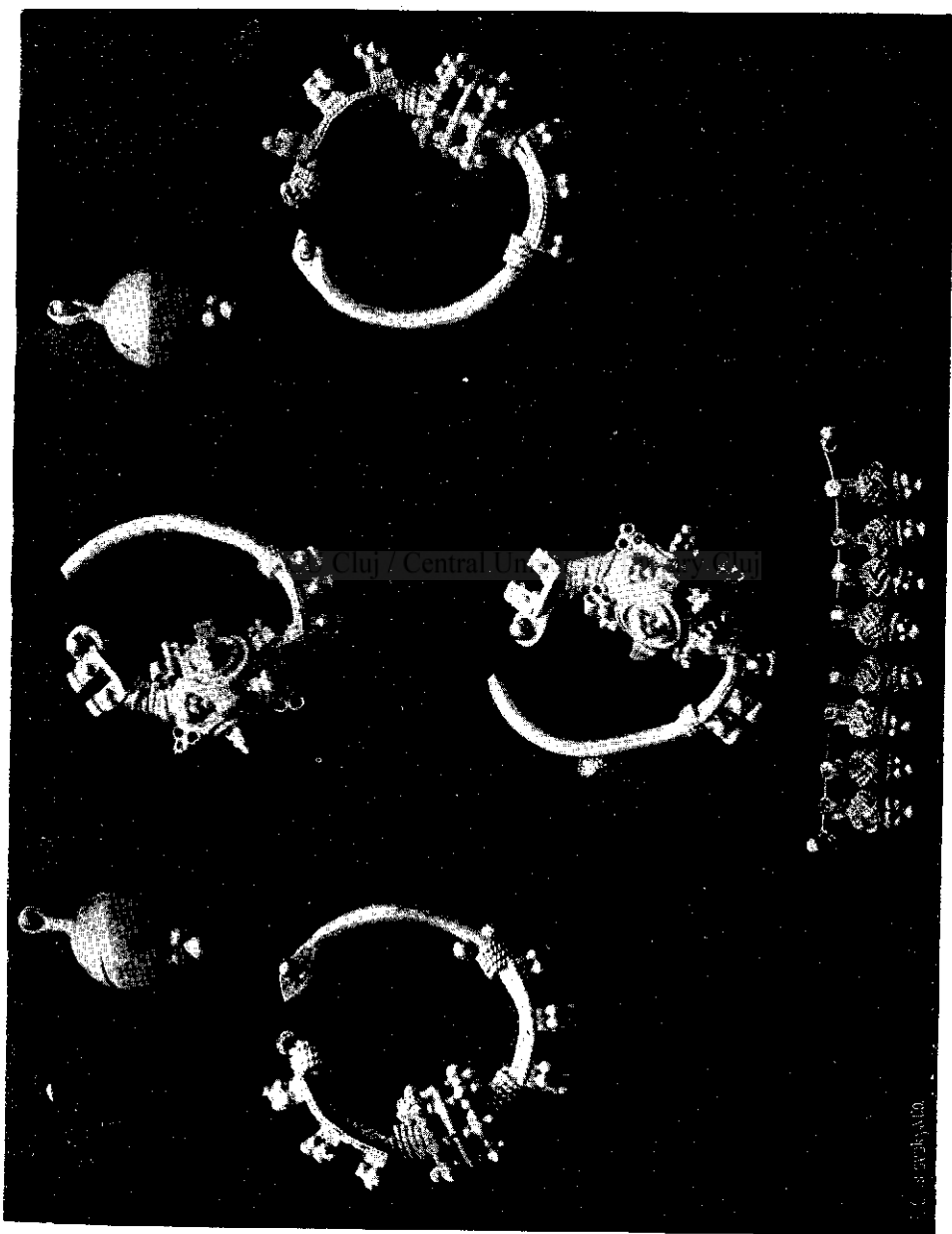
Monete dela regele sciit Kanites	2
Monetă dela regele sciit Sarias	2
Monetă dela regele sciit Tanusa	6
Monetă dela sultanul turc Mahomed II	6
Monetă dela regele Ungariei Matei Corvinul	8

II

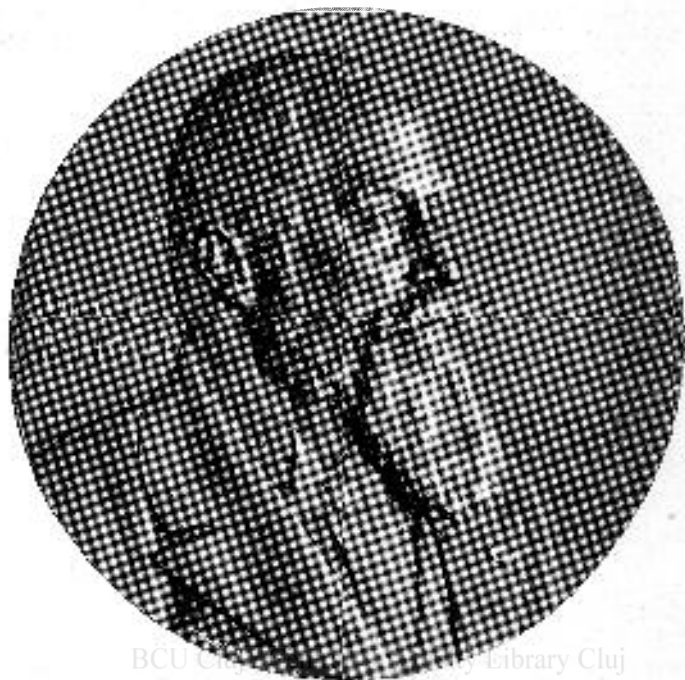
	<u>Pag.</u>
Monetă dela regele Ungarici Vladislav II	10
Monete barbare din Adâncata de jos (Dolj)	53, 59
Monete autonome din Istros	60, 64, 65
Monetă de aur din Istros	66
Monetă imperială din Istros (reversul)	69
Banenote de 500 lei emise de Banca Națională în 1915	82
Medalia scriitorilor francezi morți în război	77
Placheta bătăliei dela M. rna	79

b) Planșe

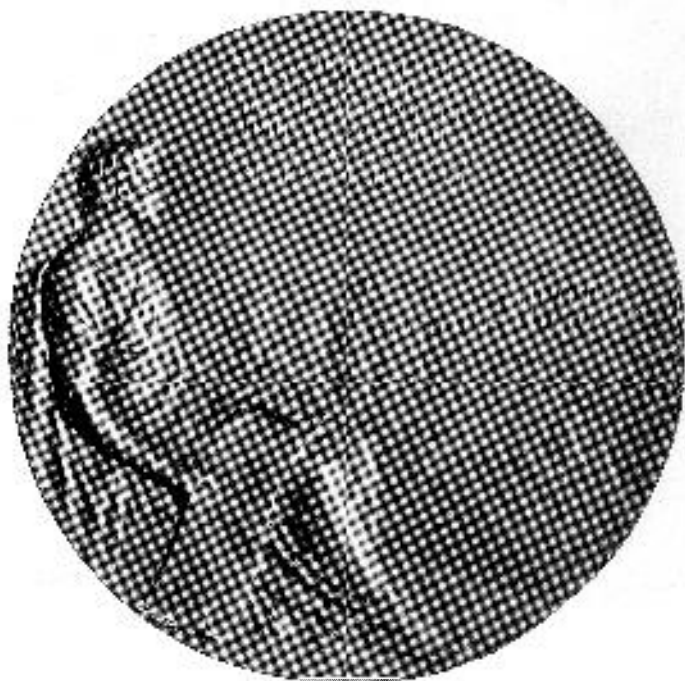
- I Obiecte de podoabă din tezaurul dela Țifești (Putna).
- II Medalia Dr. C. I. Istrati.

Tezaurul din Țifești (Putna)

BCU Cluj University Library Cluj

SOMMAIRE

M. C. SOUTZO, Les monnaies des rois scythes de la Dobrogea. Le roi Tanousa — Description de la monnaie de ce roi acquise par le Cabinet Numismatique de l'Académie Roumaine.

CONST. MOISIL, Monnaies et bijoux de la fin du XV-e siècle. — Description du trésor monétaire trouvé en 1912 à Țifești, district de Putna: aspres de Mahomet II et Baiazid II, deniers hongrois de Mathias et Wladislav II, bijoux en argent (boucles d'oreille et boutons). Le trésor a été enfoui vers la fin du XV-e siècle (1491) et prouve la fréquente circulation des monnaies turques et hongroises dans les Principautés Roumaines. Les aspres étaient particulièrement recherchés et ont depuis lors servi comme monnaie courante dans ces pays. Les bijoux sont des modèles intéressants de la parure des femmes roumaines de cette époque (v. tab. I).

G. MURGOI, La médaille du Dr. C. Istrati. — Historique et description de la médaille en or, frappée en l'honneur du Dr. C. Istrati, commissaire général de l'Exposition roumaine de 1906, par les jurys des exposants, les collaborateurs et admirateurs (tab. II).

W. KNECHTEL, Istros et son importance monétaire. Traduction de l'étude de M. B. Pick, (Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands I, 1 p. 139)

G. S. BECHEANU, Complément au Catalogue des médailles roumaines. Médailles frappées de 1848 à 1904.

CONST. MOISIL, Monnaies et trésors monétaires trouvés en Roumanie et dans les pays roumains limitrophes. Suite de l'inventaire des trouvailles monétaires de l'ancienne Dacie.

C. M. La bataille de Codrul Cosminului et la monnaie polonaise. Extrait de l'étude publiée par M. M. Gumowski dans le Berliner Münzblätter 1916, p. 507, sur la baisse du cours de la monnaie polonaise en Silésie après la victoire d'Étienne le Grand en 1497.

Décret royal de 30 Mars 1916 conférant à la Société roumaine de numismatique la qualité de personne morale et juridique.

Compte-rendu de l'activité de la société en 1915.

COMITETUL SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE

Președinte: *M. C. Sutsu*; vice-președinte: *Al. Cantacuzino*;
secretar general: *Dr. G. Serereanu*; casier-contabil: *Victor N. Popp*; membri: *C. Alessandrescu*, *W. Knechtel*, *M. Săulescu*,
C. I. Zamfirescu; secretar-redactor al Buletinului:
Const. Moisil.

CUPRINSUL

- M. C. Sutsu*, Monetele regilor sciți din Dobrogea.
Regele Tanusa (cu 4 fig.).
- Const. Moisil*, Monete și podoabe dela sfârșitul veacului al XV-lea (Tezaurul din Țițești, Putna)
(cu 4 fig. și 1 tab.).
- G. Murgoci*, Medalia Dr. C. Istrati (cu 1 tab.).
- W. Knechtel*, Orașul Istros și importanța lui monetară.
- Const. Moisil*, Monete și tezaure monetare.
- C. M.*, Bătălia din Codrîi Cosminului și moneda polonă.
- G. S. Becheanu*, Complectări la catalogul medaliilor românești.
- Decret regal* pentru recunoașterea Societății ca persoană morală.
- Dare de seamă* despre mersul Societății în 1915.
-

Abonamentul anual lei 10. Membrii societății primesc revista gratuit.

Redacția : Calea Victoriei 135, București.
